

Prava djeteta

Budimir, Marin

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:396360>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI
STUDIJ

Marin Budimir
PRAVA DJETETA
Završni rad

Šibenik, 2022.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI
STUDIJ

PRAVA DJETETA
Završni rad

Kolegij: Obiteljsko pravo s matičarstvom

Mentorica: Vesna Jurin Bakotić, mag. iur., v. pred.

Student: Marin Budimir

Matični broj studenta: 1219025678

Šibenik, svibanj 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Marin Budimir, student Veleučilišta u Šibeniku, JMBAG 1219025678 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na preddiplomskom/specijalističkom diplomskom stručnom studiju Upravni studij pod naslovom: Prava djeteta isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 10.05.2022.

Student:

Marin Budimir

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ZAŠTITA DOBROBITI I PRAVA DJETETA	2
2.1. Načela zaštite djeteta	2
2.2. Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djece	6
2.2.1. Mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta	8
2.2.2. Mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu	9
2.2.3. Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu i mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu	9
2.2.4. Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti suda	10
2.2.5. Mjere za zaštitu imovinskih prava djeteta	11
2.3. Prava djeteta i pravni odnos roditelja i djeteta	11
2.3.1. Osobna prava djeteta	11
2.3.2. Ograničena poslovna sposobnost djeteta	12
2.3.3. Pravo djeteta na izražavanje mišljenja	12
2.3.4. Pravo djeteta na pokretanje postupaka	13
2.3.5. Informirani pristanak na medicinske postupke	13
2.4. Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu	13
2.4.1. <i>Pojedinačne povrede prava djece u 2020. godini</i>	14
2.4.1.1. Povrede osobnih prava djece	17
2.4.1.2. Povrede prava djece kao članova društvene zajednice	18
2.4.1.3. Povrede obrazovnih prava djece	18
2.4.1.4. Povrede zdravstvenih prava djece	19
2.4.1.5. Povrede socijalnih i ekonomskih prava djece	21
2.4.1.6. Povrede kulturnih prava i slobodnog vremena djece	22
2.4.1.7. Povrede pravosudno zaštitnih prava djece	23
2.4.1.8. Povrede sigurnosti djece	24
2.4.1.9. Prijave diskriminacije djece	24

2.4.2. Izdvojena područja zaštite prava djece.....	25
2.4.3. Preporuke pravobraniteljice za djecu.....	27
3. PRAVNA REGULATIVA U ZATVORSKOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE.....	28
3.1. Osnovne formalno-pravne odrednice zatvorskog sustava za maloljetnike.....	28
3.2. Statistika izvršavanja odgojne mjere te izdržavanja kazne maloljetničkog zatvora u 2020. godini.....	31
3.3. Posebnosti maloljetničkog postupka u odnosu na postupke punoljetnika zatvorenika.....	33
3.4. Prava djece roditelja zatvorenika.....	35
4. PRIMJERI IZ PRAKSE – PRIČE BIVŠIH ZATVORENICA.....	41
4.1. Priča trudnice iz kaznionice u Požegi.....	41
4.2. Priča ovisnice iz Remetinca i Kaznionice u Požegi.....	43
4.3. Priča slijepice osuđenice iz kaznionice u Požegi.....	44
4.4. Osjećaji kod djece čiji su roditelji u zatvoru.....	45
5. ZAKLJUČAK.....	47
LITERATURA.....	48
POPIS SLIKA.....	50
POPIS TABLICA.....	51

Veleučilište u Šibeniku
Upravni odjel
Specijalistički diplomski stručni studij Upravni studij

Završni rad

PRAVA DJETETA

MARIN BUDIMIR

Vrsno 54, 22000 Šibenik, mbudimir@vus.hr

Sažetak rada

U Republici Hrvatskoj postoji niz zakona, pravilnika i propisa kojima se propisuju prava djeteta te uređuju načini provođenja njihove zaštite. Prilikom donošenja bilo koje odluke koja se odnosi na dijete, u prvome bi se redu trebali zaštititi njegova prava i dobrobit. Jedno od prava svakog djeteta jest stvaranje odnosa s njegovim roditeljima, osim u situacijama kada je to suprotno s njegovom dobrobiti. Svaki bi roditelj trebao živjeti sa svojim djetetom i skrbiti se o njemu što bolje zna i može. Međutim, sve je više slučajeva da roditelj ne živi sa svojim djetetom jer služi zatvorsku kaznu za neko kazneno djelo koje je počinio. U tim slučajevima djeca roditelja zatvorenika ima posebna prava, tj. provode se posebne mjere, a sve kako bi se zaštitili interesi i prava djeteta. Osim navedenog, postoje i slučajevi kada je djeci (maloljetnicima) određena neka odgojna mjera ili, pak, maloljetnički zatvor zbog nečega što su počinili. U tim slučajevima kazna ima više funkciju odgoja nego kažnjavanja djeteta. Bez obzira na situaciju, roditeljima, ali i svima ostalima koji su u kontaktu s djecom, trebaju biti primarna prava te djece.

Ključne riječi: prava djeteta, zatvorska kazna, odgojna mjera, maloljetnički zatvor
(44 stranice / 7 slika / 5 tablica / 21 literaturni navod / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Mentorica: Vesna Jurin Bakotić, mag. iur., v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik
Department of Administration
Specialist graduate professional study of Administration

Final paper

THE CHILDREN'S RIGHTS

MARIN BUDIMIR

Vrsno 54, 22000 Šibenik, mbudimir@vus.hr

Abstract

In the Republic of Croatia, there are a number of laws, ordinances and regulations that prescribe the rights of the child and regulate the methods of implementing their protection. When making any decision concerning a child, his or her rights and welfare should be protected in the first place. One of the rights of every child is to create a relationship with his or her parents, except in situations where it is contrary to his or her well-being. Every parent should live with their child and take care of him or her as best he or she knows and can. However, there are more and more cases where a parent does not live with his child because he is serving a prison sentence for some crime he has committed. In these cases, the children of the prisoners' parents have special rights, ie special measures are implemented, all in order to protect the interests and rights of the child. In addition to the above, there are cases when children (juveniles) are sentenced to an educational measure or juvenile imprisonment for something they have committed. In these cases, punishment has more of a function of upbringing than punishing the child. Regardless of the situation, parents, but also everyone else who is in contact with children, should have the primary rights of those children.

Keywords: the rights of the child, prison sentence, educational measure, juvenile imprisonment

(44 pages / 7 figures / 5 tables / 21 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Supervisor: Vesna Jurin Bakotić, mag. iur., v. pred.

Paper accepted:

1. UVOD

Kako bi se zaštitili interesi i prava djece, u Republici je Hrvatskoj sastavljeno i doneseno mnoštvo zakona, propisa i pravilnika, a jedan je od njih Obiteljski zakon. Njime su definirani odnosi partnera u braku, ali i izvanbračnoj zajednici, odnosi djeteta i roditelja, mjere za zaštitu dobrobiti i prava djeteta itd. Sukladno ovome, ali i brojnom drugim zakonima, propisana su razna načela zaštite djeteta te su propisane razne mjere zaštite njegovih prava i dobrobiti. Kad god se odlučuje o djetetu, prvi cilj trebaju biti zaštita njegove dobrobiti i prava. Također, svako dijete ima pravo ostvarivati odnose sa svojim roditeljima, osim u slučajevima kada je to suprotno s njegovom dobrobiti. Svaki je roditelj odgovoran i dužan da živi sa svojim djetetom i skrbi se o njemu u čemu mu se pomaže samo ako je to neophodno. Međutim, ima slučajeva (nažalost, sve više) kada roditelj ne boravi sa svojim djetetom iz razloga što mu je određena zatvorska kazna. Također, nisu rijetki ni slučajevi djece maloljetnika kojima je određena neka mjera zatvora. U takvim slučajevima vrijede posebna pravila, tj. provode se posebne mjere, a sve s ciljem zaštite djece, njihovih interesa i prava.

Svrha i cilj ovoga završnoga rada jest teoretski prikaz prava djeteta i načina njihove zaštite u Republici Hrvatskoj s prikazom pravne regulative u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske. Također, u radu će se osvrnuti i na prikaz primjera iz prakse, tj. priča bivših zatvorenica koje su i same majke.

Ovaj je završni rad strukturiran u pet poglavlja od kojih je prvo uvodno. Drugo poglavlje sadrži prikaz zaštite prava i dobrobiti djeteta u Republici Hrvatskoj, a prikazano je i izvješće pravobraniteljice za djecu o tome koliko je prijavljenih povreda prava djece u 2020. godini. Treće poglavlje objašnjava pravnu regulativu u hrvatskom zatvorskom sustavu što uključuje stanje sustava za maloljetnike zatvorenike te prava djece zatvorenika. U četvrtom se poglavlju prikazuju primjeri iz prakse, i to bivših zatvorenica koje imaju djecu. Na kraju rada nalazi se zaključak, popis literature korištene tijekom pisanja, popis slika i popis tablica.

2. ZAŠTITA DOBROBITI I PRAVA DJETETA

Obiteljskim se zakonom¹ uređuju odnosi muža i žene u braku, ali i izvanbračnoj zajednici, odnosi djece i roditelja, mjere za zaštitu dobrobiti i prava djeteta itd.

2.1. Načela zaštite djeteta

Prema Obiteljskom zakonu, temeljna su načela u Republici Hrvatskoj:²

- „načelo ravnopravnosti žene i muškarca,
- načelo solidarnosti, uzajamnoga poštovanja i pomaganja svih članova obitelji,
- načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta,
- načelo prvenstvenoga prava roditelja da skrbe o djetetu te dužnosti tijela da im pruža pomoć,
- načelo razmjerne i najblaže intervencije u obiteljski život,
- načelo skrbničke zaštite,
- načelo sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa te
- načelo žurnosti u rješavanju obiteljsko-pravnih stvari u vezi s djetetom“.

Prema ovom zakonu, sudovi i sva ostala tijela koja sudjeluju u odlučivanju o djetetovim pravima, moraju djelovati na način da im prvi cilj bude zaštita tih prava.³

Svako dijete posjeduje pravo da ostvaruje odnose sa svojim roditeljima, osim kada je to suprotno s njegovom dobrobit.⁴

Svaki roditelj posjeduje odgovornost, dužnost i pravo da živi sa svojim djetetom i skrbi se o njemu, a intervenciju i pomoć u tome dobiva samo ako je to nužno potrebno.⁵

¹ Obiteljski zakon. „Narodne novine“, broj 103/15, 98/19 (u daljnjem tekstu: OZ)

² OZ, čl. 3 – 10.

³ Ibid, čl. 5. st. 1.

⁴ Ibid, čl. 5. st. 2.

⁵ Ibid, čl. 7.

Sukladno Povelji EU-a o temeljnim pravima, „svako dijete ima pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit“. ⁶

Dijete može slobodno izražavati svoje mišljenje koje se mora uzimati u obzir s pitanjima koja se odnose na njih, i to u skladu s njihovom dobi i zrelosti.

Također, svako djelovanje koje je vezano za dijete, neovisno o tome tko ga provodi, mora se provoditi kako bi se zaštitio njegov interes.

U cilju zaštite djeteta i mogućeg nasilja nad njim donesen je i Zakon o zaštiti nasilja u obitelji. Ovim se Zakonom propisuju prava žrtava nasilja u obitelji i definiraju se oblici nasilja u obitelji kao i sankcije za zaštitu od nasilja. ⁷

Pod pojmom nasilja u obitelji podrazumijeva se: ⁸

- „primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda,
- tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci,
- psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost,
- spolno uznemiravanje,
- ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci te
- zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njene uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.“

Nažalost, nasilje u obitelji provodi se i nad odraslima, ali jako često i nad djecom. Kada se nasilje u obitelji provodi nad djecom, jako je važno voditi računa o dobi i osobnosti djeteta te obiteljskim prilikama kako bi se izbjegle sve moguće štetne posljedice za njegov razvoj i odgoj. Prilikom postupanja prema djetetu koje je žrtva nasilja u obitelji nadležno tijelo se mora voditi, prvenstveno, najboljim interesom djeteta. U slučajevima kada je dijete žrtva nasilja u obitelji, a njegovi su interesi suprotni od interesa njegovih roditelja, mora se pozvati nadležno tijelo socijalne skrbi

⁶ Povelja Europske unije o temeljnim pravima, broj 2016/C 202/02, gl. 3, čl. 24.

⁷ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. „Narodne novine“, broj 70/17, 126/19, 84/21 (u daljnjem tekstu: ZZONO)

⁸ ZZONO, čl. 10.

kako bi imenovalo posebnog skrbnika djeteta. Taj skrbnik ima ovlasti davati sve izjave i poduzimati sve radnje vezane za dijete, ali ako je dijete navršilo 16 godina, može već samostalno davati izjave i poduzimati radnje u tom postupku.⁹

Sljedeći vrlo važan dokument koji se bavi pitanjima zaštite djece i njihovih prava jest Konvencija o pravima djeteta. Pristupanjem Konvenciji, Republika je Hrvatska postala jedna od onih naprednih zemalja koje su se obvezale na osiguranje i zaštitu prava i temeljnih sloboda ljudi.

Slika 1. Konvencija o pravima djeteta

Izvor: <https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta>

Kada se rode, djeca imaju osnovne slobode i prava koja pripadaju svakom ljudskom biću. Međutim, budući da su tjelesni i psihički još nedovoljno zreli, javlja se potreba da se istaknu prava na njihovu zaštitu. Upravo je to temeljna postavka Konvencije o pravima djeteta koja je usvojena na Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda 20.11.1989. godine.¹⁰

⁹ Ibid, čl. 6 st. 5.

¹⁰ Konvencija o pravima djeteta (1989.). Dostupno na: <https://www.unicef.hr/wp->

Ova Konvencija sastavljena je od univerzalnih standarda koje svaka država stranka mora jamčiti i osigurati svakom djetetu. U Konvenciji se, prije svega, govori o obvezama odraslih prema djetetu te o obvezama zaštite djeteta. Upravo je ova Konvencija dokument u kojemu se dijete promatra kao subjekt koje ima određena prava, a ne samo kao osoba koja treba posebnu zaštitu.

Deklaracija o pravima djeteta usvojena je trideset godina prije Konvencije, ali ona ima moralnu snagu, dok Konvencija ima snagu zakona i sve svoje stranke obvezuje da pridržavaju svoje odredbe te uključuju nadziranje primjene u svim tim državama.¹¹

Ova je Konvencija jedinstvena iz razloga što:¹²

- osigurava sva (građanska, socijalna, kulturna i ekonomska) prava djece,
- univerzalna je za svu djecu i u svim situacijama,
- bezuvjetna je te zahtijeva da se poduzmu sve moguće aktivnosti za zaštitu prava djece te
- ne ističe niti jedno pravo (smatra da su sva prava jednako važna i međusobno ovisna).

Sva prava koja se nalaze u ovoj Konvenciji temelje se na sljedećim općim načelima:

- načelo nediskriminacije (niti jedno dijete ne smije biti diskriminirano na temelju svog spola, rase, boje kože, jezika, vjere, nacionalnosti ili bilo kojem drugom elementu),
- načelo prava na život i razvoj u svakom aspektu života (tjelesnom, emotivnom, psihosocijalnom, kulturnom, društvenom i kognitivnom),
- načelo dobrobiti djeteta (koje se mora poštivati prilikom donošenja svih odluka te izvršenja svih postupaka koji se tiču djeteta) te
- mogućnost aktivnog sudjelovanja u rješavanju svih pitanja koja utječu na život djeteta te omogućavanje slobode izražavanja njihova mišljenja.

Prema ovoj Konvenciji, prava djeteta mogu se podijeliti na:¹³

- „prava preživljavanja (osiguravaju djetetu zadovoljavanje njegovih temeljnih potreba za opstanak) poput prava na život, prava na odgovarajući životni

content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

¹¹ Konvencija o pravima djeteta (1989.). Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

¹² Ibid

¹³ Ibid

- standard, prava na prehranu, prava na smještaj i prava na zdravstvenu pomoć,
- razvojna prava (omogućavaju djetetu najbolji mogući razvoj) poput prava na obrazovanje, prava na igru, prava na slobodno vrijeme, prava na kulturne aktivnosti, prava na informiranje, prava na slobodu misli te izražavanja (vjere),
 - zaštitna prava (kojima se osigurava zaštita djeteta) kao što su: pravo na zaštitu od zlorporabe, zapostavljanja i izrabljivanja, na zabranu dječjeg rada, zaštitu od droga, alkohola, duhana, na zaštitu djece izbjeglica, djece u oružanim sukobima, djece u zatvorima,
 - prava sudjelovanja (omogućavaju djetetu aktivno sudjelovanje u njegovu okruženju kojima se priprema da u budućnosti postane aktivni građanin) poput prava na slobodno izražavanje svojih misli te prava na udruživanje“.

Konvencijom se dokazuje da ne postoji hijerarhija dječjih prava, tj. da je svako od navedenih prava potrebno za razvoj djeteta u, kasnije, potpunu osobu. Ova Konvencija ne predstavlja nešto što se može, a i ne mora poštovati, već obvezujuć dokument za svaku državu koja ga je potpisala. Država može sve obveze ispunjavati direktno, osiguravanjem zdravstvene zaštite ili obrazovanjem djece ili, pak, indirektno, pružajući potporu roditeljima u obavljanju njihove uloge. Vlade država potpisnica Konvencije moraju roditeljima osigurati podršku kako bi djeca mogla imati što bolju skrb te što bolji razvoj i odgoj.¹⁴

Republika je Hrvatska potpisala ovu Konvenciju dana kada se osamostalila, 08.10.1991. godine i od tada je preuzela sve odgovornosti. Jedna je od tih odgovornosti i upoznavanje odraslih i djece s odrednicama Konvencije, a da se koriste primjerenim sredstvima i jezikom koji je razumljiv svima. S pravima djeteta moraju biti upoznati i uvažavati ih svi državljani, ali i svi oni koji žive i rade s djecom te koji su u stalnom kontaktu s njima (osim roditelja, to su odgojitelji i učitelji). Također, sva djeca (maloljetne osobe) morala bi poznavati temeljna prava djeteta s ciljem podizanja svjesnosti o svojim pravima, načinima njihova stjecanja te zaštite kada ih drugi ljudi ugrožavaju. Osim svjesnosti svojih prava, djeca moraju moći i znati formirati stav o vlastitoj odgovornosti prema poštivanju drugih. Upravo je zbog toga ova Konvencija iznimno važan dokument koji obvezuje i pruža mogućnost za aktivnim sudjelovanjem svih dionika koji doprinose zaštiti djetetovih prava. Točnije,

¹⁴ Konvencija o pravima djeteta (1989.). Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

njome se omogućava pravilan razvoj djeteta, ali se istovremeno dijete uči kako da zaštiti svoja i prava ostalih.

2.2. Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djece

Svaki roditelj ima dužnost i odgovornost zaštite prava i dobrobit djeteta te im se određuju adekvatne nužne mjere za osiguravanje navedenog.¹⁵

Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djece određuju se temeljem stručne procjene ukoliko se dođe do zaključka da je došlo do povrede prava i dobrobiti djeteta ili da su njegova prava, razvoj i dobrobit ugroženi. Smatra se da su prava djeteta ugrožena kada skrb djeteta nije odgovarajuća, kada dijete ima određene poteškoće u svom ponašanju te probleme u svom odrastanju ili bi navedeno moglo nastupiti. Ministar koji je nadležan za poslove socijalne skrbi definira uvjete osposobljenosti i edukacije radnika koji provode mjere za zaštitu prava i dobrobiti djece kao i načine njihova provođenja.¹⁶

Na temelju članka 131. Obiteljskog zakona, ministrica socijalne politike i mladih donijela je Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta.¹⁷

Ovim se Pravilnikom propisuju „uvjeti stručne osposobljenosti radnika, edukacija radnika za provođenje mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu, kao i kriteriji za stručnu procjenu i provedbu mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta te način provedbe tih mjera“.¹⁸

Prvo je potrebno započeti s postupkom procjene jesu li i u kojoj mjeri ugrožena prava i dobrobiti djeteta koji pokreće nadležni centar za socijalnu skrb kada dobije informaciju o ugroženosti prava i dobrobiti djeteta. Nakon što dobije informacije, stručni radnik Centra mora uputiti obavijest stručnom timu Centra koju, potom, potpisuje ravnatelj istog Centra. Nakon što dobije obavijest, tim počinje ispitivati slučaj te procjenjivati koliko su ugrožena prava i dobrobiti djeteta.¹⁹

¹⁵ OZ, čl. 127.

¹⁶ OZ, čl. 131.

¹⁷ Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta. „Narodne novine“, broj 106/2014 (u daljnjem tekstu: PMZOPDD)

¹⁸ Ibid, čl. 1.

¹⁹ Ibid, čl. 3.

Tijekom provedbe postupka procjene ugroženosti, neophodno je da se stručni tim centra vodi sljedećim kriterijima:

- „stupnjem ugroženosti i sigurnosti djetetova života i zdravlja,
- razvojnim rizicima djeteta (niska, umjerena, visoka razina rizika),
- razvojnim potrebama djeteta (zdravlje, obrazovanje, emocionalni razvoj i ponašanje, identitet, obiteljski i socijalni odnosi, vještine skrbi za sebe),
- okolnostima na strani roditelja (sposobnosti i spremnost roditelja na promjenu ponašanja te spremnost na suradnju),
- roditeljskim sposobnostima osnovne skrbi, osiguranja sigurnosti, emocionalne topline, poticanja, vodstva, postavljanja granica, stabilnosti, odgojni postupci,
- okolnostima na strani djeteta kao što su sposobnost i zrelost djeteta, kognitivno, emocionalno, socijalno i ponašajno funkcioniranje,
- rezultatima kontinuiranog praćenja i procjenjivanja potreba i mogućnosti promjene te
- rezultatima prethodno provedenih mjera“.²⁰

Nakon što se prikupe podaci i utvrde činjenice o djetetu te se Listom za procjenu razvojnih rizika djeteta i Listom za procjenu sigurnosti djeteta dobiju procjene, procjenjuju se razina ugroženosti prava i dobrobiti djeteta. Postupak se okončava zaključkom stručnog tima o tome postoji li potreba (i u kojoj mjeri) da se odrede mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta. Nakon što donese zaključak, stručni tim Centra za socijalnu skrb obvezno pravi procjenu obitelji s ciljem utvrđivanja i analize svih rizičnih čimbenika te zaštitnih faktora cijele obitelji. Ova procjena sadrži podatke o sposobnostima roditelja, razvojnim potrebama djeteta, čimbenicima obitelji i socijalnog okruženja djeteta.²¹

2.2.1. Mjera žurnog izdvajanja i smještaja djeteta

²⁰ PMZOPDD, čl. 4.

²¹ Ibid, čl. 5.

Neovisno provodi li se ili određuje neka druga mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, Centar ima pravo odrediti i ovu mjeru, smještaja djeteta izvan njegove obitelji.²²

Ova se mjera određuje samo u situacijama kada se prava i dobrobit djeteta ne mogu zaštititi niti jednom drugom mjerom. Cilj ove mjere mora biti, prvenstveno, zaštita života, razvoja i zdravlja djeteta, ali i osiguranje prikladne brige o djetetu izvan obitelji te, potom, osiguranje uvjeta za djetetovo vraćanje u obitelj. Ovu je mjeru nužno preispitivati redovno, a roditelji mogu dobivati podršku i pomoć oko vraćanja djeteta u obitelj.²³

2.2.2. Mjera upozorenja na pogreške i propuste u ostvarivanju skrbi o djetetu

Poslije donošenja zaključka o potrebi određivanja ove mjere, stručni tim Centra za socijalnu skrb upozorit će roditelje ili skrbnika djeteta u uočenome, i to neposrednim savjetovanjem o čemu se sastavlja zapisnik.²⁴

2.2.3. Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu i mjera intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi o djetetu

Nakon donošenog zaključka o potrebi određivanja ove mjere, stručni tim Centra odabire voditelja mjere, i to s liste koju Centar vodi u elektronskom obliku.²⁵

Za voditelja te mjere može biti imenovan:²⁶

- „stručni radnik centra za socijalnu skrb (osim ako je sudjelovao u radu na slučaju),

²² Ibid, čl. 6.

²³ OZ, čl. 129.

²⁴ PMZOPDD, čl. 7.

²⁵ Ibid, čl. 8.

²⁶ Ibid, čl. 9.

- stručni radnik druge ustanove socijalne skrbi ili, pak,
- druga osoba koja ispunjava potrebne uvjete“.

Voditeljem mjere može biti imenovan i „socijalni radnik, psiholog, socijalni pedagog, edukacijski rehabilitator, a (iznimno) stručnjak drugog akademskog zvanja (pomagačkih struka) čije kompetencije odgovaraju specifičnim potrebama obitelji te imaju znanja iz područja rada s djecom i obitelji u riziku“. ²⁷

Voditelj mjere mora se upoznati s roditeljima, ali i samim djetetom. Voditelj mjere mora izrađivati program rada te ga poštivati tijekom svog rada. Također, jednom mjesečno mora Centru dostavljati izvješće o mjerama koje je proveo te, po završetku mjere, Centru dostaviti izvješće. U tom izvješću može iznijeti prijedlog izmjene ili dopune programa rada u slučaju nastupanja novih okolnosti koje su značajne za slučaj.

Ukoliko voditelj mjere ne ispunjava sve propisane obveze, stručni tim Centra ima pravo njegova razrješenja s te funkcije te imenovanja novog voditelja nadzora. ²⁸

U završnom izvješću voditelja mjere moraju biti iskazani prijedlozi postupaka za budućnost te procjenu učinaka mjere koja se zasniva na ponašanju roditelja ili djeteta, roditeljevoj i/ili djetetovoj, ali i stručnjakovoj procjeni o tome što se postiglo. ²⁹

Nakon što je doneseno rješenje o određivanju mjere intenzivnog nadzora, moraju se odrediti minimalno dva susreta tjedno roditelja djeteta i voditelja mjere, a po potrebi i češće. U tom razdoblju roditelj djeteta dobiva veću pomoć, sve u skladu s programom rada. ³⁰ Jedna stručna osoba može, istovremeno, voditi najviše tri mjere za koje je potreban voditelj.

2.2.4. Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta iz nadležnosti suda

²⁷ Ibid

²⁸ PMZOPDD, čl. 11.

²⁹ Ibid, čl. 12.

³⁰ Ibid, čl. 14.

Nakon donesenog zaključka o potrebi određivanja mjere oduzimanja prava na stanovanje s djetetom, Centar za socijalnu skrb predlaže sudu da donese odluku. Taj se prijedlog zasniva na:³¹

- „procjeni uspješnosti mjere privremenog povjeravanja djeteta drugoj osobi, ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji,
- procjeni uspješnosti mjere intenzivnog nadzora te
- obiteljskoj procjeni“.

Nakon zaprimanja pravomoćne odluke suda o privremenoj mjeri, donosi se rješenje o plaćanju troškova smještaja djeteta. Tijekom provođenja ovih mjera Centar i roditelji djeteta imaju određene dužnosti koje se utvrđuju programom rada. Ovaj program donosi se na temelju prijedloga Centra, ali u koordinaciji s djetetom, roditeljima ili nekom drugom osobom koja brine o djetetu.

Ukoliko je određena mjera zabrane približavanja djetetu, nužna je i stručna pomoć i podrška osobi kojoj je povjereno dijete te suradnja s policijskim službenicima.³²

Ukoliko se zaključi da je za dijete najbolje da ga se posvoji i velika je vjerojatnost da mu se pronađe prikladan posvojitelj, stručni tim Centra šalje prijedlog sudu da donese odluku koja predstavlja zamjenu pristanka roditelja za posvajanje djeteta.³³

Dok se provodi mjera zaštite osobnih prava i dobiti djeteta osobni podaci moraju ostati tajni i ne smiju se iznositi.³⁴

2.2.5. Mjere za zaštitu imovinskih prava djeteta

S ciljem zaštite imovine te imovinskih prava djeteta, sud ima pravo odlučiti da se roditelj (ili roditelji) oslobađaju prava na upravljanje imovinom djeteta kao i prava da ga zastupaju u imovinskim stvarima. Ovaj dio roditeljske skrbi sud može prebaciti na onog drugog roditelja ili, pak, neku drugu osobu, i to na bilo koje vrijeme. Također, sud ima pravo odlučiti da se provodi mjera osiguranja na imovini djetetovih roditelja.

³¹ Ibid, čl. 17.

³² Ibid, čl. 18.

³³ Ibid, čl. 20.

³⁴ Ibid, čl. 21.

2.3. Prava djeteta i pravni odnos roditelja i djeteta

Sukladno Obiteljskom zakonu, u prava djeteta ubrajaju se: ³⁶

- „osobna prava,
- ograničena poslovna sposobnost,
- pravo na izražavanje mišljenja,
- pravo na pokretanje postupaka te
- informirani pristanak na medicinske postupke“.

2.3.1. Osobna prava djeteta

Svako dijete ima pravo na skrb za život i zdravlje te na sigurnost i odgoj u obitelji koji je sukladan tjelesnim, psihološkim i drugim potrebama za razvoj djeteta.

Također, dijete ima pravo živjeti s oba svoja roditelja, a ukoliko žive odvojeno, ima pravo na roditeljsku skrb i od jednog i od drugog roditelja. Dijete ima pravo na stvaranje osobnih odnosa s roditeljima i ostalim bliskim osobama s kojima nije u istom kućanstvu, kao i na to da izabere obrazovanje i zanimanje te pravo na zapošljavanje, ovisno o vlastitim sposobnostima. ³⁷

U sva se ova prava ubrajaju: ³⁸

- „prava preživljavanja (hrana, smještaj, stanovanje, zdravlje, životni standard),
- razvojna prava (razvoj, odgoj i obrazovanje, obitelj, kultura, identitet),
- prava sudjelovanja (donošenje odluka, druženje, izražavanje, pristup informacijama) te
- prava zaštite od zlostavljanja, zanemarivanja, izrabljivanja, mučenja, otmice, prostitucije“.

³⁵ OZ, čl. 178.

³⁶ Ibid, čl. 84 - 88.

³⁷ OZ, čl. 84.

³⁸ Čuvarkuća uredništvo (2011.). Dostupno na: <http://www.cuvarkuca.hr/preporuka/i-djeca-imaju-prava/>

2.3.2. Ograničena poslovna sposobnost djeteta

Svako dijete koje je napunilo petnaest godina i koje je u stanju zarađivati, smije samostalno sklapati pravne poslove i preuzimati obveze u visini iznosa koji zarađuje te raspolagati zaradom, ali pod uvjetom da ne ugrožava vlastito uzdržavanje. Ukoliko sve te radnje u velikoj mjeru utječu na njegova osobna i imovinska prava, za njihovo je obavljanje nužna suglasnost roditelja ili zakonskog zastupnika djeteta.³⁹

2.3.3. Pravo djeteta na izražavanje mišljenja

Roditelji te ostali koji brinu o djetetu moraju poštovati djetetovo mišljenje ovisno o dobi i zrelosti djeteta. U svakom postupku u kojemu se donose određene odluke o pravu djeteta, dijete mora biti upoznat s važnim okolnostima slučaja te o tome iznijeti osobno mišljenje. Također, dijete se mora obavijestiti o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja. Mišljenje djeteta uzima se u obzir u skladu s njegovom zrelosti i dobi.⁴⁰

2.3.4. Pravo djeteta na pokretanje postupaka

Dijete koje navršši četrnaest godina može samostalno pokretati postupke pred nadležnim tijelima koji se tiču njegovih interesa i prava. Također, dijete ima pravo i na posebnog skrbnika.⁴¹

2.3.5. Informirani pristanak na medicinske postupke

Dijete koje je napunilo šesnaest godina, a sukladno ocjeni doktora medicine, je zrelo za odlučivanje o postupcima koji se odnose na njegovo zdravlje i liječenje, može

³⁹ OZ, čl. 85.

⁴⁰ Ibid, čl. 86.

⁴¹ Ibid, čl. 87.

samostalno pristati na pregled, pretragu ili medicinski postupak.⁴²

Ukoliko doktor procijeni da se radi o rizičnom medicinskom postupku, osim pristanka djeteta neophodna je i suglasnost njegovih roditelja ili zakonskog zastupnika. Ukoliko, pak, nastupi spor između djeteta i roditelja o medicinskom postupku, sud odlučuje na način da zaštiti dobrobit djeteta.⁴³

Osim svojih prava, dijete ima i određene dužnosti, poput poštivanja svojih roditelja i pomoći u izvršavanju poslova u obiteljskoj zajednici sukladno svojoj dobi i zrelosti. Dijete koje je napunilo petnaest godina, a zaposleno je i ostvaruje imovinu radom, mora doprinostiti svom uzdržavanju i obrazovanju.⁴⁴

2.4. Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu

Hrvatska pravobraniteljica za djecu svake godine podnosi izvješće o svome radu Hrvatskom saboru pa je tako bilo i prošle godine. Naime, 2020. godina bila je sama po sebi iznimno burna, dinamična zbog nastupanja mnoštva izvanrednih situacija vezanih za pandemiju COVID-19 koje su promijenile živote mnoge djece.

U 2020. je godini zaprimljeno „1923 novih prijava, pritužbi, upita i zahtjeva vezano uz povredu pojedinačnih prava djece, što na godišnjoj razini predstavlja rast od 10%“.⁴⁵

Iz prijašnjih je godina preneseno 574 predmeta, i to zbog kompleksnosti svoje problematike. Unatoč kompleksnim uvjetima rada do kojih je došlo uslijed epidemije i potresa te iznimno velikih oštećenja zgrade Ureda pravobraniteljice za djecu, i te su se godine pružali mnogi savjeti, pomoć i potpora preko telefona i elektroničke pošte. U 2020. je godini zabilježeno 1200 telefonskih razgovora sa strankama, a susreti s djecom organizirali su se *online* preko raznih platformi za komunikaciju. Također, upućeno je 72 općih preporuka, upozorenja i priopćenja kako bi se podržala efikasnija zaštita prava djece. Međutim, zabrinjava činjenica da se prihvatila tek svaka druga preporuka, svaka je šesta bila ostvarena do kraja godine.⁴⁶

S obzirom na sva događanja i promjene vezane za zaštitu djece u vrijeme epidemije,

⁴² OZ, čl. 88.

⁴³ Ibid

⁴⁴ Ibid, čl. 90.

⁴⁵ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.). Dostupno na:

<https://dijete.hr/download/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-djecu-za-2020-godinu/>, str. 6.

⁴⁶ Ibid

na web stranici <https://dijete.hr/> otvorena je i posebna rubrika za redovito objavljivanje preporuka i mišljenja za efikasnije ostvarivanje prava djece u vrijeme epidemije. Nakon svih pregledanih pristiglih prijava, u 2020. su godini prevladavale prijave u području osobnih prava djece, ali je zabilježeno i više od 100 novih prijava u području obrazovanja u odnosu na godinu prije. Epidemija je ostavila itekako vidljive posljedice na djeci, a posebno je pogodila pojedine grupe djece. Uvođenjem tzv. nastave na daljinu djeci koja nisu imala uvjete za nastavu putem Interneta i televizije, je bila otežana mogućnost praćenja nastave. I djeca s poteškoćama u razvoju bila su u problemu jer su im se uskratile usluge koje su do onda dobivala u svojim vrtićima i školama. Poneka su se djeca u vrijeme pandemije zatekla i na liječenju u bolnici gdje su bili odvojeni od svojih roditelja što je ostavilo traga na njima. Također, u obiteljima u kojima postoji rizik od nasilja i zlostavljanja stalni boravak u kući svih članova obitelji negativno se odrazilo na djecu. Stoga je upravo u 2020. godini porastao broj kaznenih djela i zlostavljanja djece što je dokaz tome da nije jednostavno osigurati efikasnu zaštitu djece ukoliko su žrtve zlostavljanja i zatvorena su u četiri zida.

2.4.1. Pojedinačne povrede prava djece u 2020. godini

Konkretni primjeri kršenja prava djece pravobraniteljima za djecu omogućavaju djelovanje i predlaganje nužnih unaprjeđenja u ostvarivanju prava djece.

U 2020. je godini zaprimljeno 1923 novih prijava, pritužbi, upita i zahtjeva koji su se odnosili na povredu pojedinačnih prava djece. Ukoliko se usporedi s godinom prije, 2020. godina bilježi rast prijava.⁴⁷

Kao što je već rečeno, povećanje je nastupilo zbog izbijanja pandemije COVID-19 te potresa koji su utjecali na ostvarivanje prava djece. Osim prema novim prijavama, rješavalo se i 574 predmeta prenesenih iz godine prije. „Prijave koje su zaprimljene u 2020. godini odnose se na zaštitu prava 2226 djece te 386 grupa djece. U najvećem broju slučajeva obraćali su se roditelji djece, a po brojnosti prijava slijede prijave institucija u 303 slučaja. Najviše su to obrazovne institucije, škole i dječji vrtići koji traže savjet i preporuku za postupanje ili prijavljuju povrede prava djece, posebice seksualno nasilje nad djetetom, na što ih obvezuje Protokol o postupanju u slučaju

⁴⁷ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 6.

seksualnog nasilja".⁴⁸

Tablica 1.

Povrede pojedinačnih prava djece u 2020. godini

POJEDINAČNA PRAVA	BROJ PREDMETA U RADU IZ PRETHODNIH GODINA	BROJ PREDMETA ZAPRIMLJENIH U 2020.	BROJ DJECE U 2020.	
			BROJ DJECE	GRUPA DJECE
OSOBNNA PRAVA	269	772	1155	49
PRAVA DJECE KAO ČLANOVA DRUŠTVENE ZAJEDNICE	4	28	27	6
OBRAZOVNA PRAVA	100	492	384	177
ZDRAVSTVENA PRAVA	18	162	106	69
SOCIJALNA PRAVA	23	62	107	2
EKONOMSKA PRAVA	31	72	106	6
KULturnA PRAVA	12	36	25	15
PRAVOSUDNO-ZAŠTITNA PRAVA	33	115	135	13
SIGURNOST I ZAŠTITA DJECE	68	116	130	20
DISKRIMINACIJA	7	35	18	25
NENADLEŽNOST	5	32	33	3
OSTALA PRAVA	4	1		1
UKUPNO	574	1923	2226	386

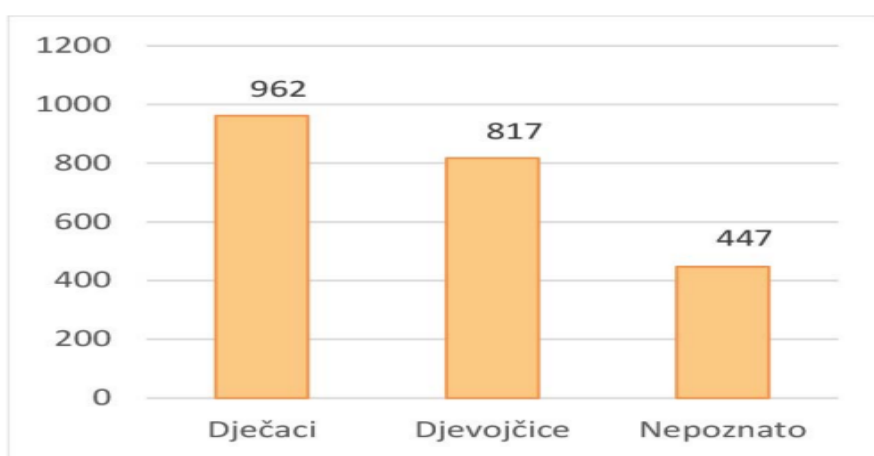
Izvor: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu, 2021, str. 10.

Iz prethodne se tablice može vidjeti kako se, od svih zaprimljenih prijava, najveći broj prijava odnosio na povredu osobnih prava djece (772), a slijedile su ih prijave povreda obrazovnih prava (492), zdravstvenih prava (162), prava na sigurnost i zaštitu (116), prava djece u pravosudnom postupku (115), ekonomskih prava (72) te povreda prava na zaštitu privatnosti (66). Potom su slijedile prijave povreda socijalnih prava (62), kulturnih prava (36), zatim prijave diskriminacije (35) te prijave vezane za prava djece kao članova društvene zajednice (28). Vidljiv je najviši godišnji porast u pojedinom području povreda prava djece zabilježen u području pravosudno-zaštitnih prava (čak 42%) što je rezultat pritužbi na (najčešće) policijske službenike, djelatnike centara za socijalnu skrb, posebnih skrbnika, sudova i državnog odvjetništva. Osim ovih, značajno su porasle i prijave u područjima socijalnih te zdravstvenih prava. U velikom se broju pravobraniteljici za djecu obraćaju i ministarstva, inspekcije i agencije, centri za socijalnu skrb, domovi za djecu, udruge, predstavnici lokalne zajednice, ali i djeca

⁴⁸ Ibid, str. 9.

osobno (u manjoj mjeri). Osim iskazivanja nezadovoljstva zbog održavanja nastave *online*, nepravednog ocjenjivanja i neprofesionalnog ponašanja profesora, djeca koja prebivaju u odgojnim domovima žalila su se i na ponašanje njihovih odgajatelja, a djeca iz učeničkih domova na kršenje njihove privatnosti.

Djeca su se žalila i na odluke o izdvajanju iz obitelji i uvjete smještaja te na nedjelotvornost sustava u ostvarivanju njihova prava na uzdržavanje. Međutim, iza mnogih obraćanja djece zapravo se kriju njihovi roditelji koji manipuliraju djecom s ciljem ostvarivanja vlastitih interesa. Na Grafikonu 1. može se vidjeti broj povreda pojedinačnih prava djece u 2020. godini prema njihovom spolu.

Grafikon 1. Broj povreda pojedinačnih prava djece u 2020. godini prema spolu

Izvor: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu, 2021: 10

Iz navedenog se grafikona može vidjeti kako su kod 962 dječaka i 817 djevojčica povrijeđena pojedinačna prava u 2020. godini, a za ostalo je 447 djece nepoznat spol.

2.4.1.1. Povrede osobnih prava djece

U nastavku će se prikazati detaljna raspodjela prava djece s brojem povreda istih u 2020. godini. Tablica 2. prikazuje povrede osobnih prava djece.

Tablica 2.

Povrede osobnih prava djece u 2020. godini

OSOBNNA PRAVA	BROJ PREDMETA U RADU IZ PRETHODNIH GODINA	BROJ PREDMETA ZAPRIMLJENIH U 2020. GODINI	BROJ DJECE U 2020. GODINI	
			BROJ DJECE	GRUPA DJECE
PRAVO NA ŽIVOT	1	2	2	-
PRAVO NA SAZNANJE VLASTITOG PODRIJETLA	-	3	3	-
PRAVO NA PRIJAVU ROĐENJA	5	11	18	-
PRAVO NA OSOBNO IME	-	1	1	-
PRAVO NA STJECANJE DRŽAVLJANSTVA	1	-	-	-
PRAVO NA ŽIVOT S RODITELJIMA I RODITELJSKU SKRB	135	434	657	14
POSVOJENJE	1	5	9	-
PRAVO NA ZAŠTITU OD NASILJA	75	175	273	14
ZANEMARIVANJE	40	64	104	3
SKRBNIŠTVO	-	-	-	-
UDOMITELJSTVO	6	10	23	-
PRAVO NA DJETETOVU PRIVATNOST	4	66	64	18
OSTALO	1	1	1	-
UKUPNO	269	772	1155	49

Izvor: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu, 2021, str. 12.

Iz tablice 2. je vidljivo kako je, od ukupno 772 prijave povrede osobnih prava djece, najviše njih bilo za povredu prava na život s roditeljima i roditeljsku skrb. Potom slijede prijave povreda prava na zaštitu od nasilja, prava na privatnost te na zaštitu od zanemarivanja djeteta.

Sve ostale prijave povreda odnose se na osobna prava, poput prava na prijavu rođenja, udomiteljstvo, posvojenje, saznanje vlastitog podrijetla, prava na život i prava na osobno ime.

2.4.1.2. Povrede prava djece kao članova društvene zajednice

U 2020. godini zaprimljeno je „28 prijava za povredu prava na zaštitu od potencijalno štetnih informacija, prava na participaciju djece koja su sposobna oblikovati mišljenje u obiteljsko-pravnim pitanjima, u školi i sportskom klubu te prava na pristup informacijama“.⁴⁹

⁴⁹ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 12.

U 2020. je godini zaprimljeno i dosta prijava vezanih za vjeronauk i vjerske sadržaje u dječjim vrtićima, školama i sportskom klubu. Prijave o mogućim povredama prava djece na zaštitu od potencijalno štetnih informacija obuhvaćaju razne sadržaje u medijima koji bi mogli štetiti djeci. Neke se pritužbe odnose na neprimjereno medijsko izvještavanje o nasilju, a djeca se obraćaju pravobraniteljici i kada žele ostvariti svoja prava na sudjelovanje u postupku obiteljsko-pravne zaštite djeteta, i to ponajviše kada se mišljenje djeteta ne usvaja dovoljno. Svako bi mišljenje djeteta trebalo biti uvaženo i tretirano velikom pažnjom, uzimajući u obzir njegovu zrelost i dob. Svako bi dijete trebalo biti sigurno od manipulacija kao i od opcije da odrasla osoba na njega prebaci svoju odgovornost za donošenje odluka. Nažalost, puno je roditelja koji se ne pridržavaju navedenog.⁵⁰

2.4.1.3. Povrede obrazovnih prava djece

U 2020. je godini zaprimljeno 492 prijava povrede obrazovnih prava djece, a veliki dio njih odnosi se upravo na povrede prava djece uzrokovane epidemijom COVID-19. Postupalo se i prema prijavama koje su se odvijale u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Pojedinačne prijave povreda prava djece u području odgoja i obrazovanja odnosile su se na:⁵¹

- „dostupnost odgoja i obrazovanja,
- sigurnosne, prostorne i organizacijske uvjete,
- kadrovske uvjete te programe i sadržaje,
- međusobne odnose roditelja i radnika odgojno-obrazovnih ustanova,
- primjereno obrazovanje djece s teškoćama u razvoju,
- odgoj i obrazovanje za vrijeme epidemije“.

Prijave u dostupnosti osnovnoškolskog obrazovanja obuhvaćale su nemogućnost ostvarivanja prava djece na odgoj i obrazovanje za vrijeme epidemije. Naime, i u 2020. su se godini iskazivale žalbe da dijete nije moguće upisati u željenu školu, nije

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Ibid, str. 48.

moguće ostvariti prijevoz do škole, zatim da nedostaje mogućnost produženog boravka u školi te topli obrok u školi. Osim toga, žalbe su bile prisutne i zbog toga što dijete nije moguće upisati u školu ukoliko nedostaje suglasnost jednog roditelja. Što se tiče prijava u srednjoškolskom obrazovanju, obuhvaćale su, slično kao i osnovne škole, nemogućnost pohađanja nastave, nemogućnost prijevoza do škole, provedbu upisa kao i ostvarivanje ekstra bodova prilikom upisa u prvi razred srednje škole.⁵²

Upravo je epidemija COVID-19 u 2020. godini bila ključna za povećanje broja prijava povreda djece u području obrazovnih prava. Zaprimiteljne su pojedinačne pisane pritužbe i brojni telefonski pozivi roditelja, građana i nastavnika. Svaka je služba nastojala što bolje odrađivati svoj posao te pružati informacije roditeljima i djeci koje su usklađene aktualnoj epidemiološkoj situaciji. Međutim, nije to išlo baš tako jednostavno i kao rezultat se javilo nezadovoljstvo, ponajprije, roditelja koji su se obraćali pravobraniteljici i čekali njenu reakciju. Najveći dio zahtjeva dijela roditelja odnosio se na mogućnost vraćanja djece na nastavu, a drugi je dio roditelja, pak, zahtijevao nastavak *online* nastave. Roditelji su dobili odgovor u vidu da pravobraniteljica nije podobna za procjenu epidemioloških uvjeta i rizika za djecu već da to obavljaju stručnjaci epidemiolozi. Temeljem pojedinačnih pritužbi uspješno se ostvariti upućivanje javnosti apela te su se poslale preporuke nadležnim tijelima, a sve s ciljem zaštite prava djece u području obrazovanja za vrijeme epidemije.

2.4.1.4. Povrede zdravstvenih prava djece

„U 2020. se godini u području zaštite zdravstvenih prava djece postupalo po 162 pojedinačne prijave koje su se odnosile na 106 djece i 69 grupa djece te u općim inicijativama“.⁵³

Upućene su preporuke za unaprjeđenje cjelovitog sustava zaštite prava djece i jedno priopćenje, a predložene su i izmjene jednog pravilnika za zdravlje djece. Pandemija COVID-19, kako se i očekivalo, odrazila se na ostvarivanje prava djece na uživanje najviše razine zdravlja. Prijave su se odnosile na:⁵⁴

- „nezadovoljstvo roditelja načinom na koji su provođeni pregledi djece u

⁵² Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 46.

⁵³ Ibid, str. 52.

⁵⁴ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 73.

- zdravstvenim ustanovama tijekom pandemije,
- izostanak kvalitetne komunikacije i odnos zdravstvenih radnika prema roditeljima i djeci
 - te na posjete i smještaj roditelja uz dijete tijekom bolničkog liječenja“.

Osobe koje su prijavljivale povrede zdravstvenih prava bile su nezadovoljne nekim odlukama koje su uključivale poteškoće oko ostvarivanja zaštite zdravlja djece u vrtićima i školama tijekom epidemije. Naime, oni smatraju da su nedovoljne mjere poduzete u školama zbog zaštite zdravlja djece, a tražili su i znanstvene dokaze za nošenje zaštitnih maski za lice. Roditelji su dobivali upute da postanu dobar primjer svojoj djeci u vidu prihvaćanja novih pravila ponašanja i donesenih mjera koje su neophodne za suzbijanje zaraze. Problem, prisutan i prije pandemije COVID-19, jest nedovoljno dobri higijenski uvjeti u nekim školama u kojima nema toaletnog papir, sapuna ni tople vode. Na navedeno se ukazivalo i puno ranije i zbog toga su i očekivanja velika. Neki su roditelji izrazili nezadovoljstvo s tim kako se provodi zdravstveni pregled djeteta te odnošenjem zdravstvenih djelatnika prema njihovoj djeci. Otprije je iskazana potreba za boljim komunikacijskim vještinama tijekom cjeloživotnog obrazovanja djelatnika u sustavu zdravstva. Tijekom pandemije su se u nekim područjima brige o zdravlju djeteta i ostvarivanja zdravstvenih prava naglasili već prijašnji problemi i slabosti sustava, poput nedostatka stručnjaka i nejednake dostupnosti usluga koje se odnose na zaštitu mentalnoga zdravlja djece. Česta su bila i obraćanja roditelja koji su iskazali nezadovoljstvo rješenjima HZZO-a vezana za ostvarivanje prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Zalaganja pravobraniteljice za djecu odnose se i na cijepljenje koje je jedna od najefikasnijih preventivnih mjera u očuvanju zdravlja djeteta. Upravo svako izbjegavanje cijepljenja (koje nije opravdano) predstavlja kršenje djetetova prava na najvišu moguću razinu zdravlja.⁵⁵

2.4.1.5. Povrede socijalnih i ekonomskih prava djece

„U 2020. su godini u području zaštite socijalnih prava djece zaprimljene 62 pritužbe te je zabilježeno 39 usmenih obraćanja, a u području zaštite ekonomskih prava 72

⁵⁵ Ibid, str. 74 – 75.

pritužbe i 46 usmenih obraćanja”.⁵⁶

Dugotrajni se problem dječjeg siromaštva u 2020. godini naglasio zbog epidemije COVID-19 jer je, uslijed zatvaranja škola i ostalih ustanova, ponestalo i tehničkih uvjeta za praćenje *online* nastave, ali se povećao i rizik od manjka adekvatne prehrane, stručne pomoći djeci i njihovim obiteljima te rizik od nasilja u obitelji. Ukoliko se žele izbjeći negativne posljedice svih navedenih problema, neophodna je upotreba mnogo više sredstava i napora. Samo bi se time mogle ukloniti nejednakosti između djece, pružiti podrška ranjivim obiteljima i tako bi sustav zaštite djece u Republici Hrvatske bio snažniji. Osim temeljnih egzistencijalnih potreba, svako se dijete mora razvijati i ostvarivati svoje potencijale preko obrazovanja i sudjelovanja u slobodnim aktivnostima, tj. igri, sportu i kulturi. Za razvoj djeteta ključno je obrazovanje, i to od njegove najranije dobi. Upravo je s tim ciljem ponovljena preporuka o nužnom postizanju cjelovitog obuhvata djece predškolskim odgojem i obrazovanjem te se omogućilo djeci nezaposlenih roditelja da se uključe u predškolski odgoj. Pandemija COVID-19 i sva ograničenja s ciljem suzbijanja zaraze povećali su razinu ranije socijalne nejednakosti. Država nije znala da će dodjeljivati neophodne financijske potpore obiteljima s djecom koje je pogodila pandemija kao ni specifična sredstva u dječjem proračunu za uspješno prevladavanje posljedica pandemije. Međutim, država je, uz redovna sredstva za isplatu naknada iz sustava socijalne skrbi, osigurala i dodatna sredstva za nove korisnike zajamčene minimalne naknade zbog posljedica koronakrize i potresa.⁵⁷

„Od ukupno 72 pojedinačna predmeta koja se odnose na ekonomska prava, obuhvaćeno je 106 djece i šest grupa djece, a njihov najveći broj odnosio se na pravo na primjeren životni standard (35)”.⁵⁸ U 2020. godini zaprimljeno je 35 pritužbi u vidu povrede prava na primjereni životni standard koje obuhvaćaju nemogućnost postizanja mirnog i sigurnog stanovanja. Uvjeti u kojima djeca odrastaju ovisni su o mogućnostima roditelja da svojim radom uzdržavaju svoju obitelj, a kada im roditelji to ne mogu omogućiti, socijalne bi naknade trebale omogućiti djeci primjeren životni standard.

Iako je tih problema bilo i prije pandemije, tada su još više naglašeni jer su poneki

⁵⁶ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 78.

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Ibid, str. 82.

roditelji ostali bez posla čime su postali nemoćni oko podmirivanja troškova stanovanja, a poneki su ostali i bez mjesta za stanovanje. Konvencijom o pravima djeteta priznaje se pravo djeteta na zaštitu od ekonomskog iskorištavanja i obavljanja posla koji može ometati njegov tijek obrazovanja, štetiti djetetovom zdravlju ili fizičkom, mentalnom, duhovnom ili socijalnom razvoju. „U 2020. je godini zaprimljeno jedanaest pojedinačnih prijava od kojih se dvije odnose na nezakoniti rad i zapošljavanje djece u području radnih odnosa kod poslodavca, tri na povrede prava učenika pri obavljanju praktične nastave i naukovanja kod poslodavca, tri na sudjelovanje djece u kulturnim, umjetničkim i promidžbenim aktivnostima, dva upita roditelja u pogledu rada djece preko učeničkog servisa te jedna prijava vezana uz djecu koja prose“. ⁵⁹

2.4.1.6. Povrede kulturnih prava i slobodnog vremena djece

Pod kulturnim pravima djece podrazumijevaju se briga i održavanje kulture, slobodno kulturno i umjetničko izražavanje, pravo na pristupanje informacijama, ispovijed vlastite vjere, korištenje vlastitog jezika te pravo na odmor, slobodno vrijeme, igru i rekreaciju. Iako je u ovom području uočen veliki broj propusta, redovno se zaprima maleni broj prijava povrede ovih prava. Tako je u 2020. „zaprimljeno 36 prijava povreda kulturnih prava, a od toga se najveći dio odnosi na zaštitu prava djece sportaša, točnije njih 25. Ostalih se 11 prijava odnosilo na pravo na slobodno vrijeme i kvalitetu provođenja tog vremena, neprikladne uvjete rada dječjih igraonica i obrta za čuvanje djece te neuređenost igrališta“. ⁶⁰

Budući da je većina djece bilo prisiljeno dane provoditi u svojim kućama, bez druženja i aktivnosti, to je utjecalo na ostvarivanje njihovih kulturnih prava. Zaprimljene prijave vezane za kvalitetu provođenja slobodnog vremena tijekom epidemije ukazale su na problem boravka djece u kafićima gdje su mogli konzumirati alkohol te se lakše zaraziti. Bez obzira na povrede prava koje su zaprimljene u ovom području, ni u 2020. se godini nisu donijeli propisi kojima bi se regulirala zaštita prava djece u području njihova slobodnog vremena. I dalje je zabrinjavajuća neregulirana djelatnost dječjih igraonica, dječjih igrališta te drugih prostora za njihovu igru. Može se zaključiti kako

⁵⁹ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 85.

⁶⁰ Ibid, str. 87.

je ova skupina dječjih prava dosta zanemarena već godinama što se dokazalo i u 2020. godini.

Također, u ovoj skupini prava djece nedostaje još propisa za njihovo uređivanje, ali se veliki problem očituje u tome što ne postoje prostor i adekvatni uvjeti za igru i slobodno vrijeme. Upravo je zbog toga rizik nepoštivanja prava djece u ovom području iznimno velik.

2.4.1.7. Povrede pravosudno zaštitnih prava djece

Pravobraniteljica za djecu ima zadaću i praćenja rada sustava zaštite djeteta koje sudjeluje u pravosudnom postupku, a veliki dio djece sudjelovanje u pravosudnom postupku doživljava kao izvor uznemirenosti i straha.

„U 2020. se godini najviše prijava odnosilo na prava na zaštitu od spolnog iskorištavanja i zloupotrebe (50) te pravo na dostojanstvo u postupku pred nadležnim tijelima (40). Manji broj prijava odnosio se na pravo na zaštitu od otmice, prodaje i trgovine (6) pravo na suđenje u razumnom roku (5), pravo na minimalna jamstva u slučaju da je dijete osumnjičeno, optuženo, okrivljeno ili osuđeno (4) te pravo na neodgodivu pravnu pomoć (3)“.⁶¹

U 2020. je godini najviše pritužbi bilo na postupanje policijskih službenika, djelatnika centara za socijalnu skrb, posebnih skrbnika, sudova i državnog odvjetništva, i to zbog „neprimjerenog postupanja policijskih službenika prema djeci ili u prisutnosti djece, nedovoljnog ili neodgovarajućeg postupanja socijalnih radnika, neodgovarajuće zaštite prava djece u obiteljskim postupcima, iscrpljujućeg trajanja postupaka, lošeg tretmana djeteta u postupku, neodgovarajućih i razočaravajućih presuda, narušavanja privatnosti djeteta, nedovoljne informiranosti roditelja i djece o pravima djece i načinima njihovog ostvarenja“.⁶²

Iako se pravosuđe zaista prilagođava potrebama djeteta u Europi, u Republici Hrvatskoj još uvijek nije dostignuta dovoljna razina ostvarivanja prava djece u pravosudnom postupku. Nažalost, trajanje je postupaka predugo, a djeca ne dobivaju potrebne i (za njih) razumljive informacije, a često niti adekvatnu pomoć i potporu. Suradnja i efikasno poslovanje sustava dobra je samo u ponekim sredinama zbog

⁶¹ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 94.

⁶² Ibid, str. 95.

osobnog entuzijazma i zalaganja pojedinaca koji su zaposleni u sustavu.

2.4.1.8. Povrede sigurnosti djece

Vežano za zaštitu sigurnosti djece, u 2020. je godini zaprimljeno 116 prijava povreda pojedinačnih prava djece, a najviše je prijava uključivalo „ugroženost djece i stradavanje u prometu (67) te štetan utjecaj okoliša na zdravlje i druge slućajeve ugrožene sigurnosti djece. (32)“. ⁶³ U ovom je periodu posebno praćena i problematika nestale djece, sigurnost djece tijekom njihova boravka na dječjim igralištima i u dječjim igraonicama te njihova ugroženost uslijed raznih utjecaja kao što su: „ugrizi životinja, štetne emisije elektromagnetskih polja iz uređaja u blizini mjesta stanovanja i odgojno-obrazovnih ustanova, onećišćeni zrak te uporaba pirotehnićkih sredstava i opasnost od oružja i mina“. ⁶⁴ Upravo su se na temelju ovih pojedinaćnih prijava sastavili prijedlozi općih inicijativa za unaprjeđenje položaja i zaštitu djece.

2.4.1.9. Prijave diskriminacije djece

U 2020. je godini pravobraniteljica za djecu primila 35 prijava razne diskriminacije, a navedeno prikazuje Tablica 3.

Tablica 3.

Prijave po osnovi diskriminacija djece u 2020. godini

DISKRIMINACIJSKA OSNOVA	BROJ PRITUŽBI
BRAĆNI ILI OBITELJSKI STATUS	4
DOB	4
IMOVNO STANJE	3
NACIONALNO PODRIJETLO	2
OBRAZOVANJE	1
POLITIĆKO ILI DRUGO UVJERENJE	1
RASA, ETNIĆKA PRIPADNOST ILI BOJA KOŹE	5

⁶³ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 110.

⁶⁴ Ibid, str. 111.

RODNI IDENTITET ILI IZRAŽAVANJE	1
SPOL	2
VJERA	8
VIŠESTRUKA DISKRIMINACIJA	2
NEMA OSNOVE PO ZAKONU O DISKRIMINACIJI	2
UKUPNO	35

Izvor: Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu, 2021, str. 119.

Iz ove se tablice može vidjeti kako su najviše zastupljene prijave bile one na temelju vjere (8), etničke pripadnosti (5), dobi (4), bračnog ili obiteljskog statusa (4). Potom ih slijede prijave na imovno stanje (3), nacionalno podrijetlo, spol, slučajeve višestruke diskriminacije i one u kojima nije bilo osnove po ZSD-u (2). Po jedna prijava odnosila se na obrazovanje, političko ili drugo uvjerenje te rodni identitet ili izražavanje. Upućene su preporuke za poduzimanje radnji otklanjanja diskriminacije i pružanja zaštite djeci ili, pak, za provedbu nadzora. Prijave diskriminacije u području odgoja i obrazovanja upućuju na nedostatak razumijevanja i poznavanja postupanja u slučaju diskriminacije te nepoduzimanje reakcije od strane odgojno-obrazovnih djelatnika. Iskazana je i potreba obrazovanja odgojno-obrazovnih radnika o pravima djece i zabrani diskriminacije te o primjerenim reakcijama prema djeci. Također, neophodna je edukacija kadrova u sportu o ljudskim pravima, posebno o pravima djece, te zabrani diskriminacije, i to njihovim formalnim obrazovanjem i osposobljavanjem te kontinuiranim educiranjem osoba koje su aktivne u sportu.⁶⁵

2.4.2. Izdvojena područja zaštite prava djece

Osim svih prethodno obrađenih, pravobraniteljica za djecu se zalagala za zaštitu izdvojenih područja, poput:⁶⁶

- „prava djece pripadnika nacionalnih manjina,
- prava djece s problemima u ponašanju,
- prava djece čiji su roditelji u zatvoru,
- prava djece u medijima,
- prava djece u digitalnom okruženju,
- prava djece koja se bave sportom te
- prava i interesa djece u pokretu, tj. u migracijama“.

⁶⁵ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 115.

⁶⁶ Ibid, str. 129.

„U području prava djece pripadnika nacionalnih manjina, u 2020. je godini zaprimljeno 26 prijava, od kojih se najveći broj odnosi na ostvarivanje prava djece pripadnika romske nacionalne manjine (15)“.⁶⁷

Osim rada na pojedinačnim prijavama, ostvarivanje *prava djece pripadnika nacionalnih manjina* pratilo se i suradnjom s predstavnicima i udrugama nacionalnih manjina, preko medija, na stručnim skupovima, preko istraživanja, sudjelovanjima u projektima, praćenjem sudske prakse te iz izvješća državnih institucija i nevladinih organizacija. Za prava djece ovih skupina trebalo bi se uložiti više napora kako bi se osigurali tehnički uvjeti za provođenje nastave na daljinu. U 2020. godini pravobraniteljica je postupala po 60 prijava u vezi s *djecom s problemima u ponašanju* svih stupnjeva složenosti, od onog rizičnog ponašanja pa do onih najtežih. Najviše je prijava uključivalo sukobe između vršnjaka i nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama, ali i na ugrožavanje ostalih prava djece u školama i domovima socijalne skrbi te zanemarivanje i zlostavljanje u obitelji. Najčešći podnositelji prijava bili su roditelji te institucije (škole, CZSS, domovi, liječnici), ali i sama djeca s problemima u ponašanju. Sljedeća grupa prijava odnosila se na *prava djece čiji su roditelji u zatvoru* kojih je u 2020. godini bilo 17 (pojedinačnih), a postupalo se u 62 opće inicijative te 9 obraćanja putem telefona. Nastavljena je efikasna suradnja sa zatvorskim sustavom te nacionalnim i međunarodnim organizacijama i udrugama. Pojedinačne prijave upućene su u najvećem broju slučajeva od strane majki i očeva sa slobode ili baka djece. U 2020. su se godini pratila i *prava djece u medijima* kako bi bila zaštićena od potencijalno opasnih medijskih sadržaja. U većini slučajeva otkriven je niz slabosti i nelogičnosti u području ostvarivanja prava djece u mnogim sustavima kao što su socijalna skrb, zdravstvo, pravosuđe, obrazovanje itd. Neki su pojedinačni slučajevi povreda prava djece otkriveni upravo zbog medija jer oni su pokretači građana, ali i institucija, njihove savjesti i motivacije za određene aktivnosti. Pratila su se i *prava djece u digitalnom okružju*, i to preko pojedinačnih prijava povreda prava djece koje su uputile djeca i roditelji. Zabilježena su obraćanja Ministarstvu unutarnjih poslova, tijelima u prosvjeti te tijelima socijalne skrbi, ali i savjetovanje roditelja i stručnjaka o zaštiti djece na Internetu, sprječavanju kasnijih povreda djece te poduzimanje

⁶⁷ Ibid

zaštitnih i preventivnih mjera. „U području *prava djece koja se bave sportom* u 2020. je godini zaprimljeno 59 prijava koje su se odnosile na dostupnost, kvalitetu i sigurnost sporta kao načina provođenja slobodnog vremena“. ⁶⁸ Najveći se dio prijave odnosio na neadekvatno ponašanje trenera prema djeci, žalbe na odluke klubova te organizacije natjecanja. U 2020. je godini pravobraniteljica rješavala i prijave u području *prava djece u pokretu, tj. migracijama*, i to one koja su pristigla s obiteljima ili bez pratnje, djece koja su u nezakonitom boravku i potrebna im je zaštita. ⁶⁹

Posebno su praćena ostvarivanja prava djece bez pratnje, a mnoštvo je djece koja se vraćaju sa svojim obiteljima s granice bez provođenja postupaka koji su predviđeni međunarodnim i nacionalnim pravom.

2.4.3. Preporuke pravobraniteljice za djecu

S ciljem postizanja odgovarajućeg nivoa zaštite dječjih interesa i prava, pravobraniteljica za djecu institucijama, tijelima ili pravnim osobama upućuje preporuke, upozorenja, prijedloge, priopćenja i stajališta. Osim preporuka koje su se odnosile na zaštitu pojedinog djeteta ili u vezi s pojedinačnim predmetom, tijekom 2020. godine uputila je još i 72 opće preporuke, upozorenja i priopćenja s ciljem unaprjeđivanja zaštite prava. „Tako su opće preporuke upućene u području: obrazovanja (11), zdravlja (10), obiteljsko pravne zaštite (6), zaštite od nasilja (6), zaštite imovinskih prava (6), zaštite sigurnosti (3), sporta (5), pravosuđa (4), zaštite ranjivih skupina djece (4), medija (4), ekonomskih i socijalnih prava (4), zaštite privatnosti (3) te u području zaštite od diskriminacije (3)“. ⁷⁰

Najveći je broj preporuka nastao kao posljedica na krizu koja je izazvana epidemijom COVID-19. "Pravobraniteljica za djecu upozoravala je i na potrebu zaštite djece u novim oblicima organiziranja nastave, provođenju epidemioloških mjera, zaštiti zdravlja i sigurnosti djece te zaštiti njihovih ekonomskih i socijalnih prava zbog povećanog rizika od siromaštva u uvjetima gospodarske krize uzrokovane epidemijom. Upozoravala je i na potrebu zaštite posebno ranjivih skupina djece koja

⁶⁸ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 135.

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.), str. 160.

su u izvanrednim okolnostima bila u posebnom riziku od povrede prava pa je tako upozorila nadležna tijela na položaj romske djece u uvjetima pandemije, a reagirala je i na neprimjerene postupke i govore mržnje, narušavanje privatnosti djece, posebno u medijima te na pokušaje diskriminacije djece. Od svih preporuka nisu sve prihvaćene ni realizirane. Naime, „nisu prihvaćene preporuke Ministarstva znanosti i obrazovanja da se u uvjetima epidemije nakon donošenja odluke o povratku djece u škole i vrtiće razmotri daljnje zadržavanje ustrojenih dežurstava u dječjim vrtićima i programa u školama za onu djecu koju zaposleni roditelji ne mogu zbrinuti na drugi način te da se nastavna godina 2019./2020. završi u obliku nastave na daljinu, tj. *online* nastave“. ⁷¹ Nažalost, mnoštvo preporuka koje je izdala pravobraniteljica za djecu za zaštitu prava djece nije prihvaćeno što se u budućnosti svakako mora promijeniti.

3. PRAVNA REGULATIVA U ZATVORSKOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE

U Republici Hrvatskoj nisu rijetki slučajevi djece i maloljetnih osoba koje su u sukobu sa zakonom, ali i roditelja djece ili maloljetnika. U tim situacijama vrijede posebna pravila, tj. provode se posebne mjere, a sve u cilju zaštite djece, njihovih interesa i prava.

3.1. Osnovne formalno-pravne odrednice zatvorskog sustava za maloljetnike

U okviru zatvorskog sustava Republike Hrvatske vezano za maloljetnike izvršava se odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod i kazna maloljetničkog zatvora. ⁷²

Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod izriče se kada, prema maloljetniku, treba poduzeti trajnije te intenzivnije odgojne mjere ili, pak, mjere liječenja uz izdvajanje iz njegove životne sredine. Za razliku od ove mjere, kazna maloljetničkog zatvora izriče se kada, s obzirom na narav i težinu djela te visoki stupanj krivnje, ne bi bilo

⁷¹ Ibid

⁷² Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje. „Narodne novine“, broj 133/12 (u daljnjem tekstu: ZISIM)

opravdano izreći odgojnu mjeru već je potrebno kažnjavanje.⁷³

Mlađi maloljetnik je svaka osoba mlađa od četrnaest godina i ona nije kazneno odgovorna te joj se ne mogu izreći sankcije propisane Zakonom o sudovima za mladež već se mogu izreći samo odgojne mjere. Stariji maloljetnik jest svaka osoba koja je navršila šesnaest, ali ne i osamnaest godina života. Njemu se mogu izreći odgojne mjere, ali i kazna maloljetničkog zatvora. Prema istom tom Zakonu, maloljetnik je osoba koja je navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, a mlađi punoljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila osamnaest, a nije navršila dvadeset i jednu godinu života.⁷⁴

„Izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod i kazne maloljetničkog zatvora u nadležnosti je Ministarstva pravosuđa i uprave“.⁷⁵

Maloljetnici kojima je određena odgojna mjera šalju se:⁷⁶

- u Odgojni zavod u Požegi (maloljetnice) te
- u Odgojni zavod u Turopolju (maloljetnici).

⁷³ Zakon o sudovima za mladež. „Narodne novine“, broj 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19 (u daljnjem tekstu: ZSZM)

⁷⁴ Ibid, čl. 2.

⁷⁵ Ibid

⁷⁶ Ministarstvo pravosuđa i uprave (2022.), <https://mpu.gov.hr/UserDocImages/6567> (15.01.2022.)

Slika 2. Odgojni zavod u Požegi

Izvor: <https://mpu.gov.hr/UserDocImages/15275>

U ovom Odgojnom zavodu neki maloljetnici koji izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora borave u Poluotvorenom odjelu, a neki u zatvorenim uvjetima.

Posjete onima u Poluotvorenom odjelu dozvoljene su:⁷⁷

- subotom od 14 do 19 sati te
- nedjeljom i blagdanom od 9 do 13 sati.

Maloljetnike u zatvorenim uvjetima mogu posjećivati članovi obitelji četiri puta mjesečno najmanje dva sata i blagdanom, i to:⁷⁸

- subotom od 11 do 17 sati,
- nedjeljom od 9 do 13 sati te
- blagdanom i praznikom od 9 do 13 sati.

⁷⁷ MPU – Kaznionica u Požegi (2022.), <https://mpu.gov.hr/pristup-informacijama-6341/ostale-informacije/zatvorski-sustav/tijela-zatvorskog-sustava/kaznionice/kaznionica-u-pozegi/6573> (15.01.2022.)

⁷⁸ Ibid

Slika 3. Odgojni zavod u Turopolju

Izvor: <https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/15275>

Posjeti maloljetnicima u Odgojnom zavodu u Turopolju dozvoljeni su:⁷⁹

- srijedom od 16 do 18 sati,
- subotom i nedjeljom od 15 do 18 sati te
- blagdanom i praznicima od 15 do 18 sati.

Osim navedenih kaznionica, maloljetnici mogu svoju kaznu izdržavati i u kaznionici u Valturi. Ova je kaznionica jedina kaznionica otvorenog tipa u Republici Hrvatskoj što znači da nema zidova, žice i ograde, klasične ćelije.

Slika 4. Kaznionica u Valturi

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/kaznionica-u-valturi-jedina-je-bez-zidova-i-ograde->

⁷⁹ MPU – Kaznionica u Turopolju (2022.), <https://mpu.gov.hr/ostale-informacije/zatvorski-sustav/tijela-zatvorskog-sustava/odgojni-zavodi/odgojni-zavod-u-turopolju/6592> (15.01.2022.)

[izdržavanje kazne odvija se na human način-1316018/galerija-359338?page=1](https://www.glasistre.hr/istra/sve-je-manje-kaznjenika-u-valturi-radnika-zatvorenika-nedostaje-cak-i-u-zatvoru-586950)

Kaznionica u Valturi osnovana je 1956. godine i jedinstvena je u Europi jer se izdržavanje kazne u njoj odvija na mnogo humaniji način, više kao život na slobodi. Zatvorenici ove kaznionice uzgajaju ječam, luk, kukuruz, masline, krumpir, lavandu i drugo povrće. Tim uzgojenim povrćem opskrbljuju se Kaznionica, Zatvori u rijeci i Puli, ponekad i onaj u Remetincu te Zatvorska bolnica.⁸⁰

„Svrha odgojnih mjera iskazanih maloljetnicima jest da se, pružanjem zaštite, brige, nadzora i pomoći te osiguravanjem opće i stručne naobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenog djela, utječe na njegov odgoj, razvijanje cjelokupne osobnosti te jačanje njegove osobne odgovornosti zbog suzdržavanja od daljnjeg, ponovnog činjenja kaznenih djela“.⁸¹

Trajanje odgojne mjere može biti od šest mjeseci do tri godine.⁸²

„Svrha maloljetničkog zatvora očituje se u tome da se, poduzimanjem mjera odgoja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja maloljetnog počinitelja kaznenog djela, utječe na daljnji razvoj njegove osobnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti zbog suzdržavanja od ponovnog činjenja kaznenih djela kao i da se utječe na ostale da ne čine kaznena djela.

Izdržavanje kazne maloljetničkog zatvora ne može biti kraće od šest mjeseci niti duže od pet godina, a iznimno može trajati deset godina.⁸³

Iz svega navedenog može se zaključiti kako je naglasak u radu s maloljetnim počiniteljima kaznenih djela na njihovu odgoju, a ne isključivo na kažnjavanju.

3.2. Statistika izvršavanja odgojne mjere te izdržavanja kazne maloljetničkog zatvora u 2020. godini

Uprava za zatvorski sustav i probaciju izvršava sljedeće sankcije koje se izriču maloljetnicima:⁸⁴

⁸⁰ Glas Istre (2019.), <https://www.glasistre.hr/istra/sve-je-manje-kaznjenika-u-valturi-radnika-zatvorenika-nedostaje-cak-i-u-zatvoru-586950>. (16.01.2022.)

⁸¹ ZSZM, čl. 6.

⁸² Ibid, čl. 16.

⁸³ Ibid, čl. 25.

⁸⁴ Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu (2021.), str. 15.

- „odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod,
- kazna maloljetničkog zatvora,
- istražni zatvor izrečen maloljetnicima te
- sigurnosne mjere izrečene uz odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod i kaznu maloljetničkog zatvora“.

U skladu s Pravilnikom o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, maloljetnici i maloljetnice se razvrstavaju u sljedeće odgojne skupine:

- pozitivno poticajnu skupinu u otvorenim uvjetima,
- odgojnu skupinu u poluotvorenim uvjetima ili
- odgojnu skupinu pojačane skrbi i nadzora u zatvorenim uvjetima.⁸⁵

„U 2020. je godini na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod bilo 84 maloljetnika i 13 maloljetnica, a na kraju iste godine odgojnu je mjeru upućivanja u odgojni zavod izvršavalo 44 maloljetnika i 7 maloljetnica“.⁸⁶

Tablica 4.

Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na dob na dan 31.12.2020. godine

DOB	BROJ MALOLJETNIKA	
	MUŠKI	ŽENE
14-16	1	1
16-18	25	5
18-21	18	1
21-23	0	0
23-27	0	0
UKUPNO	44	7

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu, 2021, str. 17.

Iz prethodne se tablice može vidjeti kako su na kraju 2020. godine odgojnu mjeru

⁸⁵ Pravilnik o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u Odgojni zavod, „Narodne novine“ broj 84/2011 (u daljnjem tekstu: PNIOMUOZ), čl. 1.

⁸⁶ Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu (2021.), str. 16.

izvršavali po jedan maloljetnik i jedna maloljetnica starosti između 14 i 16 godina. Istog tog dana ovu je kaznu izvršavalo 25 maloljetnika i 5 maloljetnica starosti od 16 do 18 godina.

Što se tiče maloljetnika i maloljetnica koji su odrađivali kaznu maloljetničkog zatvora, to su činili, kako je već prethodno rečeno, u posebnom Odjelu za izvršavanje maloljetničkog zatvora u Kaznionici u Požegi u zatvorenim i poluotvorenim uvjetima te u otvorenim uvjetima u Kaznionici u Valturi. Ženske osobe su tu kaznu odrađivale u Kaznionici u Požegi.⁸⁷

Tablica 5. prikazuje maloljetnike u maloljetničkom zatvoru na dan 31.12.2020. godine, s obzirom na njihovu dob.

Tablica 5.

Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru s obzirom na dob na dan 31.12.2020. godine

DOB	BROJ MALOLJETNIKA	
	MUŠKI	ŽENE
16-18	1	0
18-21	7	0
21-25	3	0
UKUPNO	11	0

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu, 2021, str. 17.

Iz ove je tablice vidljivo kako je na dan 31.12.2020. godine kaznu maloljetničkog zatvora izvršavalo 11 maloljetnika, i to muškoga spola. Što se tiče njihove dobi, jedan je imao od 16 do 18 godina, njih je sedam starosti od 18 do 21 godine te njih troje od 21 do 25 godina. Što se tiče cijele 2020. godine, ukupno je kaznu maloljetničkog zatvora izvršavalo 19 zatvorenika i 1 zatvorenica.⁸⁸ S obzirom na trajanje izrečene kazne, najviše maloljetnika (njih 45%) imalo je odslužiti kaznu u trajanju od jedne do tri godine. Zatim, njih 27% imalo je odslužiti kaznu od šest mjeseci do jedne godine te

⁸⁷ Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu (2021.), str. 17.

⁸⁸ Ibid

je isto toliko njih imalo odslužiti kaznu u trajanju od tri do pet godina. Niti jedan maloljetnik nije imao izrečenu kaznu dužu od pet godina.

3.3. Posebnosti maloljetničkog postupka u odnosu na postupke punoljetnika zatvorenika

Nužno je naglasiti kako postoje određene posebnosti maloljetničkog kaznenog postupka, postupanja prema maloljetnicima tijekom odrađivanja kazne, posjeta itd.

Osnovna razlika postupanja policije prema maloljetnicima od postupanja prema odraslim počiniteljima kaznenih djela očituje se u činjenici da uz maloljetnika mora biti prisutan njegov roditelj ili skrbnik.⁸⁹

Policija s maloljetnicima postupa na sljedeće načine:⁹⁰

- tijekom prikupljana obavijesti od maloljetne osobe policija ju može podvrgnuti poligrafskom ispitivanju,
- poligrafskom ispitivanju ne smije se podvrgnuti dijete mlađe od 14 godina,
- u cilju utvrđivanja činjenica koje su važne za postupak može se zatražiti liječnički pregled i poduzimanje drugih radnji nad maloljetnom osobom,
- policijski službenik ne smije upotrijebiti palicu kao sredstvo prisile prema djetetu (osim ako takva osoba izravno ugrožava život policijskog službenika ili druge osobe),
- u cilju sprječavanja bijega i onemogućavanja samoozljeđivanja maloljetne ili mlađe punoljetne osobe policija može upotrijebiti sredstva vezivanja,
- prema maloljetniku nije dopuštena posebna mjera održavanja reda i sigurnosti (osamljenje) te
- prema maloljetnoj osobi policijski službenik ne smije upotrijebiti vatreno oružje, osim kada je to jedini način obrane od napada uz zakonom ispunjene uvjete.

U odnosu na punoljetnog zatvorenika koji na svježem zraku može boraviti dva,

⁸⁹ MUP – posebnosti (2022.), <https://mup.gov.hr/online-prijave/zastita-djece-i-obitelji/maloljetnici/neke-posebnosti-postupka-policije-prema-mladezi/281715> (17.01.2022.)

⁹⁰ Ibid

maloljetni zatvorenik može tri sata dnevno. Također, punoljetni zatvorenici smiju primati posjete dva puta mjesečno i blagdanom jedan sat, a maloljetnici najmanje četiri puta mjesečno i blagdanom dva sata. Obilježja maloljetničkog postupka su:⁹¹

- hitnost,
- kraći rokovi za sve radnje,
- kraći rokovi za istražni zatvor (dvostruko kraći nego za punoljetne počinitelje kaznenih djela),
- tajnost,
- obazrivost,
- postupnost i
- svrhovitost (Rizvić, 2022).

3.4. Prava djece roditelja zatvorenika

Svako dijete roditelja zatvorenika treba biti zaštićeno i sigurno čime se u Europi bavi Eurochips (engl. *European Committee for Children of Imprisoned Parents*), tj. Europski odbor za djecu čiji su roditelji u zatvoru. Jedna je od temeljnih zadaća ovog odbora zaštita interesa djece čiji su roditelji u zatvoru te povećanje svijesti o potrebama te djece. Eurochips se zasniva na načelima da se uvijek mora postupati sukladno najboljim interesima djeteta te da svako dijete ima pravo biti upoznat s uhićenjem i zatvaranjem svojih roditelja. Djeci mora biti omogućen kontakt s njihovim roditeljima što je već prethodno pojašnjeno u Obiteljskom zakonu: „Dijete ima pravo na život sa svojim roditeljima, u skladu sa svojom dobrobiti. Ako živi odvojeno od jednog ili oba roditelja, dijete ima pravo na susrete i druženja s roditeljima”.⁹²

Temeljna je svrha izvršavanja kazne zatvora čovječno postupanje i poštivanje dostojanstva one osobe koja izdržava zatvorsku kaznu, njegovo osposobljavanje za

⁹¹ Rizvić, D., Kazneni postupak prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima po Zakonu o sudovima za mladež/11 (2022.), https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Kazneni_postupak_po_Zakonu_o_sudovima_za_mladez.pptx (17.01.2022.)

⁹² OZ, čl. 87. st. 3.

život na slobodi sukladno zakonu i društvenim pravilima.⁹³

Jako je važno da roditelj, tijekom odrađivanja svoje zatvorske kazne, održava kontakt sa svojom djecom. Naime, iako ne žive zajedno, roditelji koji su u zatvoru ne prestaju biti roditelji i potrebna im je pomoć i podrška da pruže svome djetetu potrebnu ljubav i brigu.⁹⁴

U situacijama kada trudnica služi kaznu zatvora, osigurava joj se potpuna zdravstvena zaštita u k ne navrši tri godine. Nakon toga nadležni Centar za socijalnu skrb poduzima sve nužne mjere za smještanje djeteta, a opremu za dijete te brigu i zaštitu zdravlja djeteta osigurava kaznionica, tj. zatvor.

Ovlaštena osoba Centra mora najmanje jednom u tri mjeseca posjediti kaznionicu, tj. zatvor kako bi nadzirao majku djeteta. Svaka trudnica koja je u zatvoru kao i, kasnije majka i dijete, ima pravo na posjete članova svoje obitelji svaki tjedan.⁹⁵

Zatvorenika mogu posjećivati članovi njegove obitelji dva puta mjesečno i blagdanom u minimalnom trajanju od jednog sata.⁹⁶

Maloljetnici mogu posjećivati svog roditelja zatvorenika jednom tjedno i blagdanom, a oni koji nemaju navršenih četrnaest godina to mogu činiti isključivo u pratnji odrasle osobe. Djeca čiji su roditelji u zatvoru imaju jednaka prava kao i sve ostale grupe djece, ali su u manje povoljnom položaju zbog težeg održavanja redovitih obiteljskih odnosa i susreta. Također, ta djeca često proživljavaju razne negativne posljedice boravka roditelja u zatvoru, kao što su emocionalne poteškoće i lošije financijske mogućnosti. Može se reći da su djeca zatvorenika i kažnjena zbog izdržavanja kazne njihovih roditelja. Upravo je zato jako važno da se toj djeci osiguraju primjereni uvjeti života u kojima su njihova prava promicana i zaštićena.⁹⁷

Na nivou europskog prava najvažnije su Preporuka Odbora ministara državama članicama o Europskim zatvorskim pravilima iz 2006. godine i Preporuke Vijeća Europe o djeci roditelja zatvorenika iz 2018. godine. Europskim zatvorskima pravilima

⁹³ Zakon o izvršavanju kazne zatvora, „Narodne novine“ broj 14/21 (u daljnjem tekstu: ZOKZ), čl. 2.

⁹⁴ Reić, A., Milović, J. (2018). Kad se vraćaš? Priručnik za obitelj čiji je član u zatvoru. Split: Liga za prevenciju ovisnosti, str. 7.

⁹⁵ ZOKZ, čl. 111.

⁹⁶ Ibid, čl. 117.

⁹⁷ Šoher, R. (2013). Zatvorenik kao roditelj – pregled stanja u zatvorskom sustavu, <https://mpu.gov.hr/userdocsimages/arhiva/Root%20Folder/MPRH/PDF/Uprava%20za%20zatvorski%20sustav/Zatvorenik%20kao%20roditelj%20-%20pregled%20stanja%20u%20ZS.pdf> (17.01.2022.)

navode se opće smjernice za humano postupanje sa zatvorenicima te se dopušta i preporuča boravak djece s njihovim roditeljima u zatvoru uz osiguranje primjerenih uvjeta i stručnog osoblja. Preporuke Vijeća Europe odnose se na policiju, probaciju, tužitelje i suce, zatvorski sustav, sustav socijalne skrbi, zdravstveni sustav, škole, medije i javnost.⁹⁸

Ukoliko se proučava hrvatsko zakonodavstvo u kontekstu zaštite prava djece čiji su roditelji zatvorenici potrebno je izdvojiti Ustav Republike Hrvatske koji štiti obitelj i njene vrijednosti. Država štiti obitelj, a svaki je roditelj dužan odgajati, uzdržavati i školovati djecu te ima pravo samostalno odlučivati o njihovom odgoju. Zatvori imaju dužnost roditeljima zatvorenicima omogućiti susrete i primjerenom okruženje za susrete s njihovom djecom što u praksi ponekad zna biti teško izvedivo i problematično.

Djeca ponekad imaju poteškoća s kontaktiranjem svojih roditelja u zatvoru zbog sukoba dva roditelja, udaljenosti doma i zatvora, sudske odluke ili zbog toga što je roditelj koji je u zatvoru lišen prava na roditeljsku skrb. Pravo na roditeljsku skrb ne staje odlaskom roditelja u zatvor, ali propisano je da, ukoliko je jedan od roditelja odsutan (kao kada izvršava kaznu zatvora), drugi roditelj nastavlja samostalno ostvarivati roditeljsku skrb.⁹⁹

U situacijama kada roditelj s kojim dijete živi sprječava dijete da posjećuje drugog roditelja u zatvoru, Centar za socijalnu skrb može izreći roditelju mjere zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta. Dijete se nalazi u najnepovoljnijem položaju kada su oba njegova roditelja u zatvoru i tada je nužno djetetu odrediti skrbnika. Skrbnik se određuje djetetu čiji roditelji nisu u stanju brinuti se o njemu, a nisu sami odredili skrbnika (tada to radi Centar za socijalnu skrb). Tada je neophodno uvažiti mišljenje djeteta te njegov najbolji interes u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, Obiteljskom zakonu te Zakonu o socijalnoj skrbi.¹⁰⁰

Jedini zatvor u Republici Hrvatskoj u kojemu žene mogu služiti kaznu je onaj u Požegi

⁹⁸ Ibid

⁹⁹ OZ, čl. 105. st. 1.

¹⁰⁰ Šoher, R. (2013). Zatvorenik kao roditelj – pregled stanja u zatvorskom sustavu, <https://mpu.gov.hr/userdocsimages/arhiva/Root%20Folder/MPRH/PDF/Uprava%20za%20zatvorski%20sustav/Zatvorenik%20kao%20roditelj%20-%20pregled%20stanja%20u%20ZS.pdf> (17.01.2022.)

što nije jednostavno za obitelji iz udaljenijih mjesta. Zbog toga se nerijetko događaju situacije u kojima obitelj nema dovoljno novca za posjete zatvorenice te se tada obraćaju Centru za socijalnu skrb zahtjevom za jednokratnu novčanu pomoć. S vremenom su vidljivi pozitivni pomaci u zaštiti interesa i prava djece zatvorenika od strane Uprave za zatvorski sustav i probaciju. Pomaci su posebno vidljivi u uređenju odvojenih prostora za posjete čime se potiče komunikacija djeteta i roditelja te se uvode video posjeti.

Zatvorski je sustav: ¹⁰¹

- unaprijedio uvjete u kojima djeca čekaju posjete roditelju-zatvoreniku,
- u svim su kaznenim tijelima uređeni prostori za dječje posjete roditelju,
- podignuta je razina svijesti o tome da se kod upućivanja zatvorenika brine i o blizini prebivališta djeteta radi lakšeg ostvarivanja posjeta,
- u svim kaznionicama i zatvorima (osim Zatvorske bolnice) postoji prikladno uređena prostorija za posjet djece,
- prostori su opremljeni igračkama, slikovnicama, priborom za crtanje i prilagođen je namještaj,
- u većini kaznenih tijela u prostoriji za posjete postoji "dječji kutić",
- zatvorenici mogu pokloniti svoje uratke djeci,
- omogućeno je donošenje slatkiša i igračaka za djecu,
- redovito se obilježava Europski tjedan djece čiji su roditelji u zatvoru te
- zatvorenici koriste izvanzatvorske pogodnosti za kontakte s djecom.

Hrvatske kaznonice i zatvori različito su opremljeni pa tako Kaznionica u Lipovici-Popovači ima na svom otvorenom prostoru igralište za djecu, tobogan i ljuljačku. U situacijama kada dijete nije u mogućnosti doći posjetiti roditelja koji odrađuje kaznu u Zatvoru u Puli, tada se omogućava izvanredni telefonski razgovor. Zatvor u Osijeku organizira čak i dječje predstave za djecu zatvorenika u suradnji s Osječkim dječjim kazalištem, a u Kaznionici u Požegi i Zatvoru u Puli određeno je specijalno vrijeme posjeta za djecu te su posjete isplanirane unaprijed kako bi se spriječila čekanja djece ispred zatvora. U Kaznionici u Šibeniku jedan je od zatvorenika oslikao i sobu za djecu kako bi se ugodno osjećala za vrijeme posjeta zatvoru što prikazuju slike 5. i

¹⁰¹ Ibid

Slika 5. Soba za djecu u Kaznionici u Šibeniku

Izvor: <https://sibenskiportal.hr/iz-grada/fotoreportaza-usli-smo-u-najcuvanije-mjesto-u-sibeniku/>

¹⁰² Šimundić, I. (2016). Šibenski portal, <https://sibenskiportal.hr/iz-grada/fotoreportaza-usli-smo-u-najcuvanije-mjesto-u-sibeniku/> (17.01.2022.)

Slika 6. Soba za djecu u Kaznionici u Šibeniku 2

Izvor: <https://sibenskiportal.hr/iz-grada/fotoreportaza-usli-smo-u-najcuvanije-mjesto-u-sibeniku/>

U Kaznionici u Požegi određeno je točno vrijeme za dječje posjete i te posjete traju od jednog do četiri sata ovisno o pogodnostima zatvorenice). Prostor za posjete prikladno je uređen i predstavlja dodatnu individualnu podršku majkama zatvorenicama. Djeca zatvorenica koja su smještena u Centrima za socijalnu skrb dovode djecu u zatvore najmanje jednom u tri mjeseca.

U Odgojnom zavodu u Turopolju nerijetko znaju boraviti i maloljetnici koji i sami imaju djecu. Ondje se nalazi adekvatan prostor koji je odvojen od prostora u kojemu se odvijaju ostale posjete i taj je prostor opremljen igračkama primjerenima djeci. U Odgojnom zavodu u Požegi rijetke su maloljetnice koje imaju dijete, a da je ostavljeno kod kuće – one rode u Zavodu i tada dijete ostaje s njima. Zatim ih se smješta u Odjel za roditelje u Kaznionici u Požegi.

Svu djecu koja se nalaze u Odjelu za roditelje mogu posjećivati očevi i drugi članovi obitelji, i to sukladno rasporedu iz kućnog reda, a prostorija za posjete prigodno je

uređena, na raspolaganju su igračke i ostali didaktički materijali.¹⁰³

Slika 7. Odjel za roditelje u Kaznionici u Požegi

Izvor: <https://www.gloria.hr/gl/fokus/zvezdane-staze/david-skoko-moji-zatvorski-dani-6208506>

Izazovi kod održavanja odnosa djeteta i njegova roditelja koji služi kaznu u zatvoru jesu: financijske poteškoće (manjak novca za telefonski kontakt s djetetom ili za dolazak djeteta u posjet), ograničeno vrijeme telefonskog razgovora s djetetom, nejasne procedure te nedostatak evidencije ukupnog broja maloljetne djece zatvorenika. Dakle, iako su zakonski jasno i precizno definirana prava maloljetnika zatvorenika i djece zatvorenika, u praksi se to baš i ne provodi tako. U sljedećem će se poglavlju prikazati primjeri iz prakse hrvatskih zatvorenika koje imaju djecu.

¹⁰³ Šoher, R. (2013). Zatvorenik kao roditelj – pregled stanja u zatvorskom sustavu, <https://mpu.gov.hr/userdocsimages/arhiva/Root%20Folder/MPRH/PDF/Uprava%20za%20zatvorski%20sustav/Zatvorenik%20kao%20roditelj%20-%20pregled%20stanja%20u%20ZS.pdf> (17.01.2022.)

4. PRIMJERI IZ PRAKSE – PRIČE BIVŠIH ZATVORENICA

U ovom će se poglavlju prikazati neke od priča bivših zatvorenika i zatvorenica hrvatskih zatvora i kaznionica kako bi se prikazala situacija vezana za interese i prava njihove djece. U knjizi *roditeljstvo iza rešetaka* autorice Marine Borovac (2015) zamjenica pravobraniteljice za djecu Maja Gabelica Šupljika navodi kako su neke od priča iznimno teške i bolne, dok su druge optimistične.

Svaka ta priča nastala je kao rezultat odluke bivše zatvorenice da podijeli s čitateljima svoje lake i teške trenutke dok su izdržavale kazne zatvora. Iako u ovim pričama ima prizora koji zabrinjavaju i zgražaju, a s druge strane ima i onih prizora koji bude nadu, ipak je najvažnije što doživljavaju same majke jer se upravo njihova iskustva odražavaju na njihov odnos s djetetom. Zamjenica pravobraniteljice navodi i sljedeće: „Iako danas svjedočimo poboljšanjima u zatvorskom sustavu, potrebe djece roditelja koji su u zatvoru i majki zatvorenica i dalje su prilično nevidljive, a ove bi priče mogle pridonijeti da se to promijeni. Nadamo se da će poruke iz priča doprijeti do onih koji mogu pomoći svoj djeci čiji se roditelji nalaze u nekoj od faza pravosudnog postupka jer su kršili zakon.“¹⁰⁴

Iako su majke donijele neke pogrešne odluke zbog kojih snose odgovornost za počinjena djela, ne smije se zaboraviti da niti jedno dijete nije za to krivo. Iako ih se često naziva „siročićima pravde“ ili „kažnjenicima bez krivnje“, ta djeca nisu ni siročići ni kažnjenici već jedinstvene osobe koje imaju svoje potrebe, dostojanstvo te univerzalna ljudska prava. Dakle, „priče koje će se iznijeti u nastavku govore o tome da rešetke, staklene pregrade, teška vrata i ključevi ne bi trebali narušavati odnos i stvaranje bliske povezanosti djeteta i roditelja. Djeca bi trebala znati kako u zatvoru postoje ograničenja koja se tiču zakona, ali ne postoje ograničenja koja se tiču ljubavi.“¹⁰⁵

4.1. Priča trudnice iz kaznionice u Požegi

Jedna je trudnica, zbog prijašnjih problema s drogom, bila osuđena na kaznu zatvora

¹⁰⁴ Borovac, M. (2015). *Roditeljstvo iza rešetaka – priče bivših zatvorenica*. Zagreb: Roditelji u akciji, str. 3.

¹⁰⁵ Ibid, str. 5.

u trajanju od dvije godine, a Vrhovni joj je sud tu kaznu povećao za još jednu godinu. Nakon što je doznala da je presuda pravomoćna, borila se svim silama da ode u Zatvor Zagreb u Remetincu što se i dogodilo.

Za nju je bilo najvažnije da se pripremi psihički što je i uspjela dok je prethodno boravila u Požegi jer se ondje nalazi dječji park.¹⁰⁶

Nakon što je rodila (u Zagrebu), ova je zatvorenica bila sama u bolničkoj sobi, a pred njenim je vratima dežurala pravosudna policija. Sestre su joj donosile dijete na dojenje, a kada je dijete preboljelo žuticu, zajedno je s majkom prebačeno u Požegu, i to vozilom pravosudne policije. Kada je majka došla sa svojim djetetom u Požegu, ondje su bile još dvije mame (i dvoje djece), a u sljedećih nekoliko mjeseci pristizalo ih je još te ih je bilo osam. Budući da ih nije bilo malo, to je ometalo ovu zatvorenicu da odgaja svoje dijete.

Također, ondje je bilo i maloljetnih majki koje nisu baš vodile brigu o odgoju svoje djece što se odrazilo i na ponašanje njenog djeteta prema drugoj djeci. Sve zatvorenice s tog odjela spavaju u jednoj, a djeca u drugoj sobi (zajedno s dadiljom koja je isto zatvorenica). Žena koja doji svoje dijete ima pravo na pet, a ostale na tri obroka dnevno. Svaka je od zatvorenica raspoređena u zatvoreni, poluotvoreni ili, pak, otvoreni odjel te o tome ovise njihova prava i pogodnosti, kao i dužina njihove šetnje s djetetom. Dotična majka, autorica ove priče, nalazila se na poluotvorenom odjelu te je mogla svaki dan šetati, i to po dva sata ujutro i dva sata popodne. Tretman prema majkama je u Požegi zaista dobar iz razloga što su zatvorenice dobivale sve skuhanu i opranu, jedino su same morale glačati. Također, sve potrebno za djecu (pelene, kreme, kupke, lijekove, dude, bočice, hranu) dobivale su.¹⁰⁷

Čak je i sveti Nikola došao u kaznionicu i razveselio djecu s poklonima. Prvi rođendan svoje kćeri dotična je zatvorenica proslavila u toj kaznionici i k tome je imala i tortu, svjećicu i balone, a čak se i fotografirala u više navrata u različitoj odjeći. Majci i njenoj kćeri su u posjet dolazili i djetetov otac, bake, djedovi i ostala rodbina koji su kupovali poklone djevojčici. Budući da je dotična zatvorenica bila na poluotvorenom odjelu, ona nije imala ograničenje telefonskih razgovora u vremenskom već u financijskom smislu. Kada je kći napunila godinu dana, zatvorenica ju je upisala u

¹⁰⁶ Borovac, M. (2015). Roditeljstvo iza rešetaka – priče bivših zatvorenica. Zagreb: Roditelji u akciji, str. 5.

¹⁰⁷ Ibid, str. 7 – 8.

„civilni“ vrtić, izvan zidina kaznionice, ali kada je trebala krenuti u taj vrtić, majka je dobila uvjetni otpust. Također, cijelo vrijeme izdržavanja svoje kazne, majka je primala porodičnu naknadu jer ju je poslodavac vodio kao da je na porodičnom dopustu. Nakon izlaska na slobodu, ta je tvrtka propala pa je neko vrijeme dobivala naknadu sa Zavoda za zapošljavanje.

Danas je direktorica u vlastitoj tvrtki, a svojoj kćeri još uvijek nije rekla da su bile u zatvoru i to planira učiniti kada djevojčica još malo odraste.¹⁰⁸

4.2. Priča ovisnice iz Remetinca i Kaznionice u Požegi

Autorica ove priče bila je ovisnica koja je boravila na zatvorskom Odjelu dijagnostike i programiranja u Zagrebu, prvu stanicu za sve koji su osuđeni na dulje od šest mjeseci. Smjestili su je u sobu s još osam žena u kojoj su se nalazila četiri kreveta na kat i jedan „obični“ te sanitarni čvor. Soba je bila toliko tijesna da su s zatvorenice stalno dodirivale, a dvije su čak i „napadale“ ostale jer su bile lezbijke. Nakon zagrebačkog Remetinca, ovisnica je prebačena u zatvoreni odjel kaznionice u Požegi. Budući da je silno htjela raditi, dodijelili su joj posao krojačice u krojačkoj radionici koja je od kaznionice odijeljena čvrstom metalnom ogradom.

Tijekom boravka u ovoj Kaznionici, zatvorenica je, osim odlaska na posao, čistila krug zatvora i sudjelovala na Klubu liječenih ovisnika. Kad god je mogla, koristila se telefonom kako bi razgovarala sa svojim roditeljima i sinom. Zatvorenica se prisjeća kako je u zavor kročila dan nakon sinova prvog rođendana i upravo je on razlog zbog kojega se odlučila dobro ponašati (kako joj ne bi produžili kaznu zatvora). Sin je dolazio u posjete svojoj majci (u pratnji bake) svaka tri do četiri mjeseca. Tri mjeseca nakon boravka zatvorenice u zatvoru, umro je njezin otac te ju je pravosudna policija vozila na njegov pogreb. Nakon godinu i deset mjeseci izdržane kazne zatvorenica je dobila uvjetni otpust nakon što je u molbi kao glavni razlog navela svoje maleno dijete. Cijelo vrijeme tijekom njena boravka u zatvoru, njena joj je majka bila najveća podrška, a tako je to i danas. Međutim, zatvorenica se morala suočiti s činjenicom da je njen sin naviknuo na svoju baku s kojom je čak i spavao. Tada je shvatila da je to normalno i da mora biti jako strpljiva. Odlučila je tražiti posao i dobila je niz

¹⁰⁸ Borovac, M. (2015). Roditeljstvo iza rešetaka – priče bivših zatvorenica. Zagreb: Roditelji u akciji, str. 8.

odbijenica zbog svoje prošlosti, ali se nakon nekog vremena uspjela zaposliti kao trgovkinja. Danas je ovisnost iza ove žene, uzima terapiju propisanu od strane psihijatra, a jednoga će dana i svome sinu priznati da nije godinu i deset mjeseci radila u inozemstvu kako mu je govorila.¹⁰⁹

4.3. Priča slijepice osuđene iz kaznionice u Požegi

Žena s diplomom profesorice hrvatskog jezika i književnosti slijepa je od svog rođenja i prva je te, do sada, jedina, slijepa osuđenica koja je izdržavala zatvorsku kaznu. Naime, ova je žena, imena Nataša, umjesto da plati tridesetak tisuća kuna za račune i troškove ovrhe telekomunikacijskih usluga, odlučila otići u zatvor. Međutim, imala je supruga koji je isto bio slijep te maloljetnog sina i dvogodišnju kćer. Smjestili su je u kaznionicu u Požegi, i to u prizemlje (zbog svoje invalidnosti). Objašnjava da joj je taj prostor bio kao odmaralište, a hrana joj je bila super, posebice, kako ona kaže, „mirisni kruh koji se u Požegi peče!“¹¹⁰

Zbog svoje sljepoće Nataša je imala neke privilegije pa je tako mogla, npr. otići po cigarete jer su znali da ne može pobjeći, po mirovinu su je vozili u grad itd. Nataša nije htjela da joj kći dolazi u posjet kako to ne bi utjecalo na nju i stoga je njena kći mislila da je mama otišla raditi. Tijekom Natašino odsluživanja kazne u zatvoru, muž ju je napustio te ona živi sa svojom, sada petipolgodisnjom, djevojčicom. Svaki dan dva sata s njima boravi njegovateljica iz Centra za socijalnu skrb.

Danas Nataša navodi da je, usprkos dobivanju diplome iz hrvatskog jezika i književnosti, njena najbolja škola bila ipak ova životna – u kaznionici u Požegi. Također, Nataša smatra da nisu sve zatvorenice smještene na pravi odjel te da bi sustav trebao bolje prepoznavati i odvajati žene s psihičkim poremećajima od onih s počinjenim kaznenim djelom. Osim toga, Nataša je stava da „bi trebalo mijenjati Kazneni zakon jer se u zatvorskom sustavu miješaju babe i žabe – ubojice i prevarantice.“¹¹¹

¹⁰⁹ Ibid, str. 41.

¹¹⁰ Borovac, M. (2015). Roditeljstvo iza rešetaka – priče bivših zatvorenica. Zagreb: Roditelji u akciji, str. 42.

¹¹¹ Ibid, str. 44.

Iako joj je u Požegi bilo zaista dobro, nije joj baš bilo svejedno kada se nalazila u društvu žene ubojice. I za kraj, Nataša kaže kako bi voljela sva svoja iskustva iz kaznionice u Požegi iskazati u knjizi koju bi voljela promovirati upravo u toj Kaznionici.

112

4.4. Osjećaji kod djece čiji su roditelji u zatvoru

Posljedice zatvaranja najviše pogađaju obitelj zatvorenika, a posebice maloljetnu djecu. Zbog odvojenosti od svog roditelja, kod djeteta se narušava osjećaj sigurnosti te se javljaju strah i razne traume.

Traumatski se događaj može dodatno pojačati neznanjem i neinformiranosti djeteta zbog čega djetetu treba biti zajamčeno pravo na primjereno objašnjenje za odsutnost roditelja.¹¹³

Dijete je vezano za svoje roditelje te ovisno o njima zbog čega odvajanje od njih, posebno na duži period, često kod njega osjećaj nesigurnosti i bespomoćnosti.

Najčešće emocije koje se razvijaju kod djeteta su: tuga, strah, krivnja i ljutnja, a sve one mogu biti okidači za mnoge promjene u ponašanju. Djeca reagiraju različito, ovisno o njihovoj dobi i stoga je neophodno znati prilagoditi se djetetu i njegovoj dobi kako bi mu se moglo pomoći. Dijete do navršene treće godine života ne shvaća koncept vremena te ne posjeduje sposobnosti za razumijevanje situacije. Vrlo je osjetljivo na razdvajanje od roditelja pa čak i ono kratko koje može doživjeti kao trajan gubitak. Također, jako je važno da djeca do tri godine sebe doživljavaju središtem svijeta i za stvari koje se događaju smatraju da su oni krivci. Dijete starosti od tri do sedam godina ne razumije u potpunosti što se događa, ali je svjesno (intuitivno) te postavlja mnoga pitanja na koja traži odgovore da bi mu bilo jasno. Također, dijete izražava emocije na razne načine te pokazuje jaku povezanost za roditelja koji je s njim kod

¹¹² Ibid

¹¹³ Reić, A., Milović, J. (2018). Kad se vraćaš? Priručnik za obitelj čiji je član u zatvoru. Split: Liga za prevenciju ovisnosti, str. 18.

kuće, a nerijetko se javljaju i poteškoće sa spavanjem. Dijete starije od sedam godina, pa sve do svoje adolescentne dobi, razumije odvajanje, otvoreno pokazuje emocije te priča o tome kako se osjeća. Također, dijete ove dobi često gubi samopoštovanje te ima probleme s koncentracijom i sjećanjem.¹¹⁴

Dijete adolescentske dobi već u potpunosti shvaća odlazak roditelja u zatvor te se često kod njega pojavljuje osjećaj ljutnje, krivnje ili srama. Također, dijete često preuzima ulogu odrasle osobe, a ponekad može imati problema u ponašanju te rijetko izražava emocije.¹¹⁵

U knjizi Borovac (2015) iskazani su osobni stavovi djece o zatvoru:

*„Zatvor je za zločeste i one koji kradu. Tamo razmišljaju i kad izađu znaju da ak' ne žele natrag moraju reći „Oprosti“ i prestati se tako ponašati. Ak' su roditelji u zatvoru, sve dok ne shvate djeca su kod bake i dede ili nekog i čekaju roditelje da se vrate. A ako je mama u zatvoru to je tužno jer dijete voli mamu (plač)“.*¹¹⁶ (R. K. B., 5 godina)

*„Vidio sam u filmovima da su uvjeti života u nekim zatvorima doista dobri, ali mislim da kod nas zatvorenike samo održavaju na životu“.*¹¹⁷ (A. A., 10 godina)

*„Dan u zatvoru izgleda okrutno, imaju doručak, pa nekakav posao, imaju odmor, pa ručak, slobodno vrijeme u ćeliji, tjelovježba, večera, gašenje svjetla. Okrutno je jer postoje drugi zatvorenici jednako zločesti i nikad ne znaš što će ti sve napraviti. I takvi su svi dani. Nema ni televizije, kompjutera, telefona. I ne mogu ni zagrliti nekoga jer razgovaraju preko stakla i telefona“.*¹¹⁸ (S. G., 14 godina)

¹¹⁴ Ibid, str. 20.

¹¹⁵ Ibid

¹¹⁶ Borovac, M. (2015). Roditeljstvo iza rešetaka – priče bivših zatvorenica. Zagreb: Roditelji u akciji, str. 68.

¹¹⁷ Ibid

¹¹⁸ Ibid

U situaciji kada je odvojeno od svog roditelja, svako dijete ima sljedeća prava:¹¹⁹

- osjećati se kako se osjeća (tužno, ljutito, uplašeno, zbunjeno itd.),
- pričati o tome,
- pokazivanja osjećaja na svoj način,
- trebati druge ljude da mu pomognu u njegovoj tuzi te
- misliti i govoriti o roditelju koji je u zatvoru.

Bez obzira na sve ostale okolnosti, najvažnije je razgovarati s djetetom, pružiti mu potporu i zaštitu jer svako dijete koje može prepoznati i komunicirati o svojim osjećajima lakše se nosi s njima.¹²⁰

5. ZAKLJUČAK

Prava djeteta iznimno su značajna u Republici Hrvatskoj i upravo se zbog toga donosi niz zakona i pravilnika u tom području. Svako tijelo koje odlučuje o pravima djeteta, mora djelovati na način da mu prvi cilj bude zaštita tih prava. Svako dijete ima pravo da ostvari odnose sa svojim roditeljima, osim kada je to suprotno s njegovom dobrobiti. Isto tako, svaki roditelj ima pravo, ali je i dužan i odgovoran da živi sa svojim djetetom i skrbi o njemu. Kada se rodi, svako dijete ima temeljne slobode i prava koja pripadaju svakom ljudskom biću. Međutim, budući da je tjelesni i psihički još nedovoljno zrelo, javlja se potreba da se istaknu prava na njegovu zaštitu. Upravo je to temeljna postavka Konvencije o pravima djeteta koju svaka država stranka mora jamčiti i osigurati svakom djetetu. Upravo se u ovome dokumentu dijete promatra kao subjekt koje ima određena prava, a ne samo kao osoba koja treba posebnu zaštitu. U Republici Hrvatskoj nisu rijetki slučajevi djece i maloljetnih osoba koje su u sukobu sa zakonom, ali i roditelja djece ili maloljetnika. U tim situacijama vrijede posebna pravila, tj. provode se posebne mjere, a sve u cilju zaštite djece, njihovih interesa i prava. Stoga se u Republici Hrvatskoj izvršavaju odgojne mjere upućivanja

¹¹⁹ Reić, A., Milović, J. (2018). Kad se vraćaš? Priručnik za obitelj čiji je član u zatvoru. Split: Liga za prevenciju ovisnosti, str. 17 – 18.

¹²⁰ Ibid

maloljetnika u odgojni zavod te kazne maloljetničkog zatvora. Dok se odgojne mjere upućivanja maloljetnika u odgojni zavod izriče kada treba poduzeti trajnije te intenzivnije odgojne mjere, kazna maloljetničkog zatvora izriče se kada ne bi bilo opravdano izreći odgojnu mjeru već je potrebno kažnjavanje.

Iz ovoga se završnoga rada može zaključiti kako niti jednom djetetu nije jednostavno biti odvojeno od svog roditelja, a posebice kada je to na duže vrijeme i zbog razloga služenja zatvorske kazne. Inače, a posebno u tim situacijama, dijete ima posebna prava koja mu nitko ne smije uskratiti. Također, bez obzira na dob djeteta, trajanje kazne zatvora njegova roditelja ili bilo koji drugi element, za dijete je najvažnije da se s njime komunicira, da mu se pruža podrška i zaštita. Nažalost, iako postoji niz zakona i propisa u Republici Hrvatskoj upravo u području zaštite prava djeteta, ne može se sa sigurnošću tvrditi kako je njihova primjena u praksi potpuno djelotvorna.

LITERATURA

1. Borovac, M. (2015). Roditeljstvo iza rešetaka – priče bivših zatvorenica. Zagreb: Roditelji u akciji.
2. Čuvarkuća uredništvo (2011.). Dostupno na: <http://www.cuvarkuca.hr/preporuka/i-djeca-imaju-prava/>
3. Glas Istre (2019.). Dostupno na: <https://www.glasistre.hr/istra/sve-je-manje-kaznjenika-u-valturi-radnika-zatvorenika-nedostaje-cak-i-u-zatvoru-586950>
4. Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2020. godinu (2021.). Dostupno na: <https://dijete.hr/download/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-djecu-za-2020-godinu/>
5. Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020. godinu (2021.). Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/izvjesce-o-stanju-i-radu-kaznionica-zatvora-i-odgojnih-zavoda-za-2020-podnositeljica-vlada>
6. Konvencija o pravima djeteta. (1989.). Dostupno na: <https://www.unicef.hr/wp->

content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

7. Ministarstvo pravosuđa i uprave. (2022.). Dostupno na:
<https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/6567>
8. MPU – Kaznionica u Požegi. (2022.). Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/pristup-informacijama-6341/ostale-informacije/zatvorski-sustav/tijela-zatvorskog-sustava/kaznionice/kaznionica-u-pozegi/6573>
9. MPU – Kaznionica u Turopolju. (2022.). Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/ostale-informacije/zatvorski-sustav/tijela-zatvorskog-sustava/odgojni-zavodi/odgojni-zavod-u-turopolju/6592>
10. MUP – Posebnosti. (2022.). Dostupno na: <https://mup.gov.hr/online-prijave/zastita-djece-i-obitelji/maloljetnici/neke-posebnosti-postupka-policije-prema-mladezi/281715>
11. Obiteljski zakon. „Narodne novine“ broj 103/15., 98/19. – pročišćeni tekst
12. Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02)
13. Pravilnik o mjerama zaštite osobnih prava i dobrobiti djeteta „Narodne novine“ broj 106/2014.
14. Pravilnik o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u Odgojni zavod „Narodne novine“ broj 84/2011.
15. Reić, A., Milović, J. (2018). Kad se vraćaš? Priručnik za obitelj čiji je član u zatvoru. Split: Liga za prevenciju ovisnosti.
16. Rizvić, D., Kazneni postupak prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima po Zakonu o sudovima za mladež/11 (2022.). Dostupno na:
https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Kazneni_postupak_po_Zakonu_o_sudovima_za_mladez.pptx
17. Šoher, R. (2013). Zatvorenik kao roditelj – pregled stanja u zatvorskom sustavu. Dostupno na:
<https://mpu.gov.hr/userdocsimages/arhiva/Root%20Folder/MPRH/PDF/Uprava%20za%20zatvorski%20sustav/Zatvorenik%20kao%20roditelj%20-%20pregled%20stanja%20u%20ZS.pdf>
18. Zakon o izvršavanju kazne zatvora „Narodne novine“ 14/21.
19. Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje „Narodne novine“ broj 133/12.
20. Zakon o sudovima za mladež „Narodne novine“ broj 84/11., 143/12., 148/13.,

56/15., 126/19.

21. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji „Narodne novine“ broj 70/17., 126/19., 84/21.

POPIS SLIKA

<i>Slika 1. Konvencija o pravima djeteta.....</i>	<i>4</i>
<i>Slika 2. Odgojni zavod u Požegi.....</i>	<i>29</i>
<i>Slika 3. Odgojni zavod u Turopolju.....</i>	<i>30</i>
<i>Slika 4. Kaznionica u Valturi.....</i>	<i>30</i>
<i>Slika 5. Soba za djecu u Kaznionici u Šibeniku.....</i>	<i>38</i>
<i>Slika 6. Soba za djecu u Kaznionici u Šibeniku 2.....</i>	<i>39</i>
<i>Slika 7. Odjel za roditelje u Kaznionici u Požegi.....</i>	<i>40</i>

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Povrede pojedinačnih prava djece u 2020. godini</i>	15
<i>Tablica 2. Povrede osobnih prava u djece</i>	17
<i>Tablica 3. Prijave po osnovi diskriminacije djece u 2020. godini</i>	24
<i>Tablica 4. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na dob na dan 31.12.2020. godine</i>	32
<i>Tablica 5. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru s obzirom na dob na dan 31.12.2020. godine</i>	33